

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Prop. 88 L

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i alkoholloven
(justering av Vinmonopolets åpningstider mv.)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	6.6.3	Departementets vurderinger og forslag	24
2	Bakgrunn	6	6.7	Nærmere om de bevillingstyper unntaket vil være aktuelt for	25
3	Høringen	7	6.7.1	Høringsnotatets forslag	25
4	Overordnet om justeringene i alkoholregelverket	9	6.7.2	Høringsinstansenes syn	25
5	Forskyvning av rammene for Vinmonopolets åpningstider på lørdager	10	6.7.3	Departementets vurderinger og forslag	26
5.1	Gjeldende rett	10	6.8	Hvordan skille mellom solgt og skjenket drikk	27
5.2	Høringsforslaget	10	6.8.1	Høringsnotatets forslag	27
5.3	Høringsinstansenes syn	10	6.8.2	Høringsinstansenes syn	28
5.4	Departementets vurdering	13	6.8.3	Departementets vurderinger og forslag	30
5.4.1	Vinmonopolets åpningstid	13	6.9	Forholdet til alkohollovens ulike bestemmelser for salg og skjenking	32
5.4.2	Utlevering av privatimportert alkoholholdig drikk	14	6.9.1	Høringsnotatets forslag	32
5.4.3	Nordpolet på Svalbard	15	6.9.2	Høringsinstansenes syn	32
6	Forenklet ordning for skjenking og salg av alkohol ved bryggerier mv.	16	6.9.3	Departementets vurderinger og forslag	33
6.1	Gjeldende rett	16	6.10	Forholdet til den kommunale alkoholpolitiske råderetten	34
6.2	Høringen	16	6.11	Svalbard	35
6.2.1	Overordnet om forslaget i høringsnotatet	16	7	Tilgang til opplysninger fra Folkeregisteret	36
6.2.2	Høringsinstansenes syn	16	7.1	Gjeldende rett	36
6.3	Behov for et begrenset unntak	18	7.2	Høringsforslaget	36
6.4	Unntaket knyttes til salg ved tilvirkningsstedet	19	7.3	Høringsinstansenes syn	36
6.4.1	Høringsnotatets forslag	19	7.4	Departementets vurdering	37
6.4.2	Høringsinstansenes syn	19	8	Økonomiske og administrative konsekvenser	39
6.4.3	Departementets vurderinger og forslag	19	8.1	Endringer i Vinmonopolets åpningstid	39
6.5	Unntaket knyttes til mindre lokaler	20	8.2	Salg og skjenking i samme lokale	39
6.5.1	Høringsnotatets forslag	20	8.3	Opplysninger fra Folkeregisteret	40
6.5.2	Høringsinstansenes syn	20	9	Merknader til de enkelte bestemmelsene	41
6.5.3	Departementets vurderinger og forslag	22	Forslag til lov om endringer i alkoholloven (justering av Vinmonopolets åpningstider mv.)	44	
6.6	Unntaket knyttes til salg av egenprodusert drikk	23			
6.6.1	Høringsnotatets forslag	23			
6.6.2	Høringsinstansenes syn	23			

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Prop. 88 L

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i alkoholloven (justering av Vinmonopolets åpningstider mv.)

*Tilråding fra Helse- og omsorgsdepartementet 24. april 2020,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår i denne proposisjonen enkelte endringer i lov av 2. juni 1989 nr. 27 lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. (alkoholloven). Det foreslås å forskyve rammene for Vinmonopolets åpningstider på lørdager og dager før helligdager (unntatt Kristi Himmelfartsdag), se kapittel 5. Departementet foreslår tilsvarende justering for tidspunkt for utlevering av privatimportert alkoholholdig drikk.

Videre foreslår departementet et begrenset unntak fra hovedregelen om at det ikke kan gis både salgs- og skjenkebevilling i samme lokale. Dette omtales i kapittel 6. Departementet foreslår også en endring som skal sikre at offentlige myndigheter fortsatt får tilgang til taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret, dersom de trenger det for å utføre oppgaver etter alkoholloven, se kapittel 7.

2 Bakgrunn

I Granavolden-plattformen går det fram at hovedlinjene i alkoholpolitikken skal videreføres. Samtidig går det fram at regjeringen innenfor hovedlinjene ønsker noen mindre justeringer i dagens regelverk. Et av punktene i Granavolden-plattformen er at regjeringen vil flytte rammene for Vinmonopolets åpningstid på lørdager. Et annet punkt er at regjeringen vil gi kommunene myndighet til å gi salgs- og skjenkebevilling i samme lokale i tilknytning til bryggerier. Justeringene innebærer henholdsvis en tilpasning til utviklingen i forbrukeres handlemønster og en forenklet adgang for tilvirkere med små lokaler til å selge sine produkter. Slike justeringer vil kunne bidra til å opprettholde legitimiteten for dagens alkoholpolitiske virkemidler.

Den norske alkoholpolitikken er begrunnet i helse- og sosialpolitiske hensyn. Dette skyldes at

alkoholholdig drikk ikke er en vanlig vare, men en vare som kan medføre skader og problemer for den som drikker, pårørende, andre tredjepersoner, arbeidslivet og samfunnet. Formålet med alkoholloven er å begrense de samfunnsmessige og individuelle skadene som alkoholbruk kan medføre, blant annet gjennom å begrense forbruket av alkoholholdige drikkevarer, jf. alkoholloven § 1-1. Det framgår av Granavolden-plattformen og Folkehelsemeldingen (Meld. St. 19 (2018–2019)) at regjeringen vil føre videre hovedlinjene i dagens alkoholpolitikk, med bevillingsordninger, reklameforbud, aldersgrenser, vinmonopolordningen og avgifter. Forslaget om justeringer i alkoholloven, til fordel for forbrukere og tilvirkere med små lokaler, skal ikke endre dette.

3 Høringen

Høringsnotat om endringer i alkoholloven – Vinmonopolets åpningstid og salg og skjenking i samme lokale i tilknytning til bryggeri – ble sendt på offentlig høring 13. juni 2019. Høringsfristen var 13. september 2019.

Høringsnotatet ble sendt til følgende instanser:

Departementene

Landets fylkeskommuner
Landets fylkesmenn
Landets kommuner
Longyearbyen lokalstyre
Sámediggi – Sametinget

Barneombudet
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
Datatilsynet
Folkehelseinstituttet
Forbrukertilsynet
Forbrukerrådet
Helsedirektoratet
Konkurransetilsynet
Landets politidistrikt
Mattilsynet
Politidirektoratet
Regelrådet
Regjeringsadvokaten
Riksadvokaten
Skattedirektoratet
Statens helsetilsyn
Statens råd for likestilling av funksjonshemmede
Stortingets ombudsmann for forvaltningen
Sysselmannen på Svalbard
Tolldirektoratet
Universitetet i Bergen
Universitetet i Oslo
Universitetet i Tromsø

Actis – rusfeltets samarbeidsorgan
Akademikerne
Akan kompetansesenter
Anonyme alkoholikere, servicekontoret
Arbeiderbevegelsens rus- og sosialpolitiske forbund (AEF)

Arbeidsgiverforeningen Spekter
AS Vinmonopolet
Av-og-til
Blå kors
Bryggeri- og drikkevareforeningen (BROD)
Coop Norge
De norske lenker
Den norske legeforening
Det hvite bånd
DNT – edru livsstil
Dråper i glasset
Egge gård
Fagrådet – rusfeltets hovedorganisasjon
Familieklubbene
Fondet for forskning og folkeopplysning om edruskap
Forbundet mot rusgift (fmr)
Foreningen KAAS
Forut
Frelsesarmeen
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO)
Handel og kontor i Norge
Handelens ølsalgsråd
Hanen
Hardanger siderprodusentlag
IOGT i Norge
Ivareta
Juba
Juvente
Kirkens bymisjon
Kirkens sosialtjeneste
Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon (KS)
Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging
Kompetansesentrene for rus
Kreftforeningen
Kreftregisteret
Kvelling vingård AS
Landsforeningen for oppsøkende sosialt ungdomsarbeid
Landslaget for rusfri oppvekst
Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Lygna opplevelser
Markedsrådet
MA – rusfri trafikk og trivsel
Nasjonalforeningen for folkehelsen

Norbygg	Folkehelseinstituttet
Norges bondelag	Helsedirektoratet
Norges colonialgrossisters forbund	Skatteetaten
Norges handikapforbund	
Norsk bonde- og småbrukarlag	Actis – rusfeltets samarbeidsorgan
Norsk forening for folkehelse	Arbeiderbevegelsens rus- og sosialpolitiske
Norsk helse- og avholdsforbund	forbund (AEF)
Norsk narkotikapolitiforening	Arbeidsgiverforeningen Spekter
Norsk nærings- og nytelsesarbeiderforbund (NNN)	AS Vinmonopolet
Norske druedyrkere	Bryggeri- og drikkevareforeningen (BROD)
Norske vinklubbers forbund	DNT – edru livsstil
Norske jernbaners avantgard	Fagrådet – rusfeltets hovedorganisasjon
Næringslivets hovedorganisasjon (NHO)	Forbundet mot rusgift (fmr)
NHO mat og drikke	Handel og kontor i Norge
NHO reiseliv	Hardanger siderprodusentlag
NHO service og handel	IOGT i Norge
Norgesgruppen ASA	Lervig AS
Rema 1000 AS	Nasjonalforeningen for folkehelsen
Ruralis	Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmis-
Rusfri trafikk og livsstil	bruk og psykisk lidelse (NKROP) – Sykehuset
Rusmisbrukernes interesseorganisasjon	Innlandet HF
Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (Safo)	NHO mat og drikke
Samarbeidsforum for norske kollektiv	NHO reiseliv
Små alkoholprodusenters forening	Nordpolet
Telemarkforskning	Norges bondelag
Ungdom mot narkotika	Norske druedyrkere
Unio	Norske vinklubbers forbund
Vin- og brennevinleverandørenes forening (VBF)	Norsk nærings- og nytelsesmiddelarbeiderfor-
Virke	bund (NNN)
Yrkesorganisasjonenes sentralforbund (YS)	Vin- og brennevinleverandørenes forening (VBF)
	Virke
Departementet mottok 46 hørings svar. Av disse hadde 34 merknader til lovforslaget.	Følgende instanser har uttalt at de ikke har merknader eller innvendinger til høringsnotatet, eller at de ikke ønsker å avgi høringsuttalelse:
Følgende instanser har avgitt uttalelse:	
Justis- og beredskapsdepartementet	Forsvarsdepartementet
Bergen kommune	Klima- og miljødepartementet
Bærum kommune	Landbruks- og matdepartementet
Kristiansand kommune	Samferdselsdepartementet
Kvalsund kommune	Utenriksdepartementet
Larvik kommune	
Oslo kommune	Aurskog-Høland kommune
Sarpsborg kommune	Fjell kommune
Ulstein kommune	
	Den rettsmedisinske kommisjon
	Hanen
	Kompetansesenter rus – region Sør (KoRus-Sør)

4 Overordnet om justeringene i alkoholregelverket

Flertallet av høringsinstansene er positive til de foreslåtte justeringene i alkoholloven. Flere instanser påpeker at justeringene innebærer små endringer som ikke vil påvirke det norske alkoholforbruket i stor grad.

Enkelte instanser har uttrykt generell bekymring over utviklingen i alkohollovgivningen. De skriver at de konkrete endringene i forslaget isolert sett ikke anses å ville medføre vesentlig endring i alkoholkonsumet, men at flere justeringer i alkohollovgivningen i liberaliserende retning de siste årene samlet sett bidrar til økt tilgjengelighet og alkoholforbruk. *IOGT i Norge, Arbeiderbevegelsens rus- og sosialpolitiske forbund, Nasjonalforeningen for folkehelsen, Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmisbruk og psykisk lidelse, DNT – edru livsstil og Actis – rusfeltets samarbeidsorgan* uttaler seg om dette. *Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmisbruk og psykisk lidelse* skriver blant annet:

«Økningen er antagelig ikke veldig stor, men dette føyer seg inn i rekken av små tiltak og endringer som vil kunne gi en liten økning i det totale alkoholkonsumet i befolkningen»

Enkelte høringsinstanser understreker videre at endringene samlet sett bidrar til å true konsistensen i norsk alkoholpolitikk. *Actis – rusfeltets samarbeidsorgan* skriver:

«Isolert sett er ingen av disse forslagene dramatiske. Imidlertid føyer de seg inn i rekken av flere endringer i liberaliserende retning siden 2013, som samlet sett kan true konsistensen i alkoholpolitikken»

IOGT i Norge skriver utfyllende om tilgjengelighet og konsistensen i alkoholpolitikken. Organisasjonen understreker videre Norges forpliktelse over-

for WHO om å redusere det skadelige alkoholforbruket i Norge med 10 prosent. *Nasjonalforeningen for folkehelsen* er også kritiske til, etter deres syn, liberaliseringen av alkoholpolitikken. Foreningen understreker hensynet til folkehelsen som det viktigste prinsippet i alkoholpolitikken.

Helse- og omsorgsdepartementet viser til at det er riktig at Norge har forpliktet seg til et mål om å redusere det skadelige alkoholforbruket med 10 prosent. Norsk lovgivning og alkoholpolitikk, sammen med behandlingstilbudet, skal bidra til at vi oppnår dette målet. Departementet anerkjenner de bekymringene som er nevnt knyttet til utviklingen i alkohollovgivningen. For å sikre konsistensen i norsk alkoholpolitikk er det viktig at hensynet til folkehelsen opprettholdes som grunnlag for lovgivningen. Departementet er bevisst disse forholdene og foretar løpende vurderinger av hvordan mindre justeringer i alkoholloven påvirker helheten i lovgivningen på alkoholområdet.

Helse- og omsorgsdepartementet vil sikre en virksom og bærekraftig alkoholpolitikk. Hovedlinjene i alkoholpolitikken skal derfor videreføres. Samtidig er det viktig å gjøre justeringer for å opprettholde forståelsen for og støtten til de alkoholpolitiske virkemidlene i befolkningen. Justeringene bidrar til at vi kan opprettholde virkemidler som begrenser skader som alkoholbruk kan medføre. På alkoholområdet er det flere regler som samlet bidrar til å opprettholde det alkoholpolitiske formålet som er lovfestet i alkoholloven § 1-1. Departementet vurderer at justeringene som foreslås i denne proposisjonen, sammen med tidligere justeringer, ikke medfører at hensynet til folkehelsen svekkes som begrunnelse for alkohollovgivningen. Videre anses ikke de konkrete forslagene å få betydning for konsistensen i norsk alkoholpolitikk. Se nærmere om dette i departementets vurderinger til de konkrete forslagene, i kapittel 5.4.1 og 6.3.

5 Forskyvning av rammene for Vinmonopolets åpningstider på lørdager

5.1 Gjeldende rett

I dag kan Vinmonopolet ha åpent mellom klokken 08.30 og klokken 15.00 på lørdager og dager før helligdager (unntatt Kristi Himmelfartsdag), jf. alkoholoven § 3-4 første ledd. Bestemmelsen fastsetter de ytre rammene for tillatt salgstid. Vinmonopolet fastsetter selv egen åpningstid innenfor disse rammene. Åpningstiden kan imidlertid ikke være lengre enn fastsatt salgstid for annen alkoholholdig drikk i den kommunen utsalget ligger, jf. alkoholoven § 3-4 første ledd andre punktum.

De samme rammene for Vinmonopolets åpningstid på lørdager og dager før helligdager (unntatt Kristi Himmelfartsdag) gjelder for Nordpolets åpningstid, jf. forskrift av 11. desember 1998 nr. 1300 forskrift om alkoholordningen for Svalbard § 2-6. Tidsrammene gjelder også ved utlevering av privatimportert alkoholholdig drikk, jf. alkoholoven § 2-5 første ledd.

5.2 Høringsforslaget

I høringsnotatet foreslo departementet å justere rammene for tillatt åpningstid på lørdager og dager før helligdager, i henhold til Granavolden-plattformen. Departementet foreslo en endring i alkoholoven § 3-4 første ledd som setter tillatt åpningstid på lørdager og dager før helligdager (unntatt Kristi Himmelfartsdag) fra klokken 10.00 til klokken 16.00.

Departementet foreslo samme justering i rammene for Nordpolets åpningstid, hjemlet i forskrift om alkoholordningen for Svalbard § 2-6. Videre foreslo departementet samme justering i tidsrammene for utlevering av privatimportert alkoholholdig drikk, i henhold til alkoholoven § 2-5 første ledd.

5.3 Høringsinstansenes syn

27 høringsinstanser har kommentert forslaget. Av disse uttaler 13 instanser, herunder seks kommu-

ner, seg positivt til de foreslåtte justeringene i Vinmonopolets åpningstid. Ni instanser uttaler at de er negative til endringen. En instans, *Norsk nærings- og nytelsesmiddelarbeiderforbund*, uttaler seg ikke spesifikt om forslaget, men viser til Handel og kontor i Norge sin uttalelse som er imot endringene. *Larvik kommune* skriver ikke spesifikt om de er for eller imot forslaget, men viser til formålsparagrafen i alkoholoven og at forslaget vil innebære en utvidelse og økt tilgjengelighet. *Vinmonopolet*, *Helsedirektoratet* og *Folkehelseinstituttet* tar heller ikke klart standpunkt til om de er positive eller negative til endringen, men kommer med vurderinger om hvilken betydning endringene kan få.

Vinmonopolet gir en oversikt over mulige økonomiske konsekvenser for selskapet som følge av justeringer i åpningstidsbestemmelsen. Vinmonopolet anslår at justeringene vil kunne medføre økte kostnader for selskapet avhengig av hvor mange utsalg som endrer åpningstidene. Eventuelle økte kostnader knytter seg til økning i lønnskostnader og vil variere avhengig av hvor mange og hvilke utsalg som velger å holde åpent mellom klokken 15.00 og 16.00.

Etter Vinmonopolets beregninger er det lite sannsynlig at en justering av åpningstidene vil gi et økonomisk overskudd. Vinmonopolet understreker imidlertid, som flere av høringsinstansene gjør, at det er viktig å tilpasse monopolordningen til forbrukernes handlemønster for å sikre støtte for monopolordningen i befolkningen.

Vinmonopolet uttaler at:

«Vinmonopolets legitimitet i befolkningen er knyttet til samsvar mellom kundenes forventning til service fra Vinmonopolet, og den service som faktisk utøves overfor kundene. I dette ligger også at åpningstidene er tilpasset kundenes handlemønster, innenfor rammen av det alkoholpolitiske oppdraget. Dette tilsier en forskyvning av åpningstidene på lørdager, slik departementet forslår.»

Flere høringsinstanser peker på at ordningens legitimitet vil styrkes ved forslaget.

Bryggeri- og drikkevareforeningen uttaler at:

«... det er et godt tiltak for å utvikle Vinmonopolet i tråd med befolkningens ønsker og vil styrke ordningens legitimitet.»

Bærum kommune er av samme oppfattelse, og uttaler:

«For å sikre oppslutning og legitimitet i befolkningen for monopolordningen, er det viktig at Vinmonopolet utvikler seg i takt med samfunnets forventninger og behov.»

Om sammenhengen mellom monopolordningen sitt grunnlag og handelspolitiske hensyn, skriver *Arbeidsgiverforeningen Spekter*:

«Oppslutningen om Vinmonopolordningen hviler i høy grad på at tilbudet oppfattes som ansvarlig, attraktivt og tilgjengelig. Når handlevanene på lørdager har endret seg, bør derfor Vinmonopolets tillatte åpningstider endres i takt med dette.»

Helsedirektoratet stiller seg bak behovet for å sikre monopolordningens legitimitet og oppslutning i befolkningen, men uttaler også at:

«Dersom denne utviklingen går for langt, vil det imidlertid være en fare for at monopolordningen mister sin relevans og begrunnelse som alkoholpolitisk virkemiddel.»

Handel og kontor i Norge stiller spørsmål ved hvordan handlemønsteret i befolkningen danner grunnlag for endringer i alkoholpolitikken:

«I den anledning viser HK til Vinmonopolets rolle; å sørge for at alkohol omsettes på en ansvarlig måte og begrense skadevirkningene av alkohol gjennom *ansvarlig salg og redusert* tilgjengelighet [...] Hensynet til dette samfunnsoppdraget kan HK vanskelig se at blir tilstrekkelig ivaretatt dersom befolkningens handlemønster innenfor varehandelen for øvrig skal styre Vinmonopolets åpningstider.»

Forbundet mot rusgift og DNT – edru livsstil er ikke enige i at åpningstidene må tilpasses befolkningens handlemønster for å sikre monopolordningen. *Forbundet mot rusgift* uttaler:

«Vi har også inntrykk av at publikum har akseptert greit de åpningstider som er i dag.»

Flere av høringsinstansene understreker viktigheten av Vinmonopolets samfunnsoppdrag og hvilken påvirkning alkoholkonsumet har på folkehelsen. Enkelte høringsinstanser uttrykker bekymring for forholdet mellom Vinmonopolets samfunnsoppdrag og nærings- og handelspolitiske hensyn. *IOGT i Norge* er blant dem, og uttaler:

«Det er viktig at folkehelse er en fortsatt prioritet og viktig begrunnelse for vinmonopolordningen, og ikke næringspolitiske argumenter.»

Nasjonalforeningen for folkehelsen trekker fram samme moment:

«Det viktigste prinsippet i alkoholpolitikken skal være hensyn til folkehelsen, ikke næringspolitiske hensyn.»

Handel og kontor i Norge er også kritiske til at næringspolitiske hensyn skal styre Vinmonopolet sin drift. Organisasjonen skriver:

«Det er dessuten et paradoks at det i forslaget legges opp til at Vinmonopolets økonomiske situasjon skal kunne avgjøre tilgjengeligheten for alkohol lokalt. Det er foreslått at beslutninger om åpningstider for det enkelte utsalg skal kunne baseres på bl.a. bedriftsøkonomiske hensyn, og ikke det overordnede samfunnsoppdraget.»

NHO mat og drikke uttaler seg i motsatt retning. Organisasjonen er opptatt av at alkoholpolitikken ikke må være et hinder for næringen. NHO mat og drikke etterlyser forholdsmessighet mellom målene og tiltakene, og at det bør vurderes om målene kan nås ved mindre inngripende tiltak. Organisasjonen:

«er opptatt av at de helsepolitiske begrunnelsene for alkoholpolitikken følges opp gjennom praktiske løsninger som i minst mulig grad påfører Vinmonopolet og bryggeriene unødige kostnader og administrative vanskeligheter.»

Norske vinklubbers forbund er kritiske til at bedriftsøkonomiske hensyn skal være vurderingsmoment for om Vinmonopolet skal utvide sine åpningstider. Forbundet ser vurderingsmomentet i tilknytning til Vinmonopolet sine anslag om kostnader ved utvidet åpningstid. Forbundet uttaler:

«Dette indikerer at det er svake incentiver for Vinmonopolet til å utnytte eventuell frihet til å øke sine åpningstider på lørdager. Norske Vinklubbers Forbund foreslår derfor at departementet i sine styringsdokumenter ber Vinmonopolet utnytte handlingsrommet for økt tilgjengelighet så lenge kostnadene ved dette anses som moderate.»

Ulstein kommune er positiv til endringene, men stiller spørsmål ved de økonomiske konsekvensene:

«Kommunen stiller imidlertid spørsmålsteikn ved å innføre ei ordning som Vinmonopolet sjølve har rekna ut vil innebære økonomiske tap.»

Enkelte høringsinstanser understreker at forslaget i praksis er en utvidelse av Vinmonopolet sine åpningstider, og ikke en forskyvning slik det framgår av forslaget i høringsnotatet. Dette presiseres blant annet av *Actis – rusfeltets samarbeidsorgan, IOGT i Norge, Arbeiderbevegelsens rus- og sosialpolitiske forbund, Nasjonal kompetansetjeneste for samtidig rusmisbruk og psykisk lidelse* og *Larvik kommune*. *Vinmonopolet* uttaler:

«Vinmonopolordningen bidrar til redusert tilgjengelighet, og forslaget blir i praksis en utvidelse (og ikke en forskyvning) i og med at de fleste av Vinmonopolets butikker åpner kl. 10.00 eller senere på lørdager i dag.»

Flere av høringsinstansene skriver at endringen i Vinmonopolet sine åpningstider vil medføre økt tilgjengelighet, alkoholomsetning og/eller alkoholforbruk. *Forbundet mot rusgift* er blant dem som viser til forholdet mellom tilgjengelighet og alkoholforbruk:

«En utvidelse av åpningstiden med en time på lørdager, som er den store handledagen for de fleste, vil innebære en klar utvidelse av tilgjengelighet, og dermed med all sannsynlighet også øke alkoholforbruket.»

Dette samsvarer med *Vinmonopolet* sin uttalelse om at handelen i Vinmonopolets butikker øker mot stengetid på lørdager. *Vinmonopolet* skriver imidlertid at det ikke er mulig å si noe sikkert om hvilken effekt forskyvningen i åpningstidene vil få:

«Hvilke konsekvenser forslaget får for alkoholsalget for Vinmonopolet, og dermed inntek-

tene til Vinmonopolet, samt alkoholkonsumet i Norge, er ikke mulig å si noe sikkert om.»

Folkehelseinstituttet vurderer at justeringen trolig vil medføre en mindre økning i alkoholomsetningen på Vinmonopolet og at den kan bidra til å styrke monopolordningens politiske legitimitet og oppslutning i befolkningen. Videre oppsummerer instituttet:

«Ut fra foreliggende forskning, synes det derfor rimelig å anta følgende: Dersom en eventuell økning med 1 time i Vinmonopolets åpningstid på lørdager fører til noen økning i den totale alkoholomsetningen, vil denne økningen trolig være av svært beskjeden størrelse. Samtidig kan det tenkes at en svært liten eller ubetydelig endring i totalkonsumet som følge av endret åpningstid likevel kan ha en merkbar effekt på noen typer alkoholrelaterte problemer i visse befolkningsgrupper.»

Enkelte instanser har uttrykt bekymring for monopolordningen som folkehelsepolitisk virkemiddel i forholdet til forpliktelser i EØS-retten. *Handel og kontor i Norge* skriver blant annet:

«Det kan dessuten oppstå utilsiktede utfordringer med EØS-avtalen dersom Vinmonopolets åpningstider legges for nært opp mot varehandelen for øvrig, siden avtalen forutsetter at Vinmonopolet opprettholder sitt særpreg gjennom det helsepolitiske samfunnsansvaret.»

Forbundet mot rusgift uttaler seg lignende:

«Vi minner også om at Vinmonopolet representerer unntak i EØS-avtalen fra de gjeldende ordninger i EU-systemet om å unngå monopoler. Dette unntaket er begrunnet i folkehelsen. Dersom en endring som foreslått øker alkoholforbruket, vil det samtidig svekke folkehelsen. Dette, sammen med flere andre liberaliserende tiltak på alkoholområdet som har foregått siden 2013 kan bidra til å svekke de folkehelsepolitiske begrunnelser som har vært oppgitt for å opprettholde Vinmonopolet.»

DNT – edru livsstil skriver:

«Snarere er det tvert imot slik at hvis vi fortsetter å øke tilgjengeligheten til alkohol både gjennom Vinmonopolet og andre tiltak motivert av næringspolitiske hensyn, vil vi risikere å under-

grave legitimiteten til Vinmonopolet som et folkehelsepolitisk virkemiddel i EØS-avtalen.»

Helsedirektoratet er eneste høringsinstans som uttaler seg om hvilken betydning forslaget vil få for utlevering av privatimportert alkoholholdig drikk. Direktoratet ser det lovtekniske behovet for lik ordning for Vinmonopolet og disse aktørene, men ikke behovet for like regler for åpningstider på lørdager og utlevering av alkohol fra Posten og speditør- og transportselskaper. Direktoratet begrunner dette slik:

«Alkohol som utleveres av disse aktørene kjøres for det meste direkte ut til forbrukernes privatadresse. Disse aktørene vil således måtte endre sine utkjøringstidspunkter.

Posten, som i de fleste tilfeller er Post i butikk, er som regel lokalisert i dagligvareforretninger. Dagligvareforretninger åpner ofte tidligere enn andre forretninger også når de er lokalisert i kjøpesentre. Vedtas forslaget vil Posten måtte endre sine utleveringstider for alkohol i Post i butikk.»

5.4 Departementets vurdering

5.4.1 Vinmonopolets åpningstid

Butikkenes åpningstider på lørdager og folks handlevaner har endret seg med tiden. Det ser ut til å ha skjedd en forskyvning av åpningstidene de siste årene i form av at butikkene nå åpner senere, ofte ikke før klokken 10.00 på lørdager. I tillegg har butikkene fått lengre åpningstider på ettermiddagen. Nordmenns handlemønster på lørdager har endret seg i takt med butikkenes endrede åpningstider. Mange starter nå lørdags-handelen sin senere på dagen enn da butikkene stengte tidligere.

Per september 2019 hadde alle av Vinmonopolets 332 butikker åpent til klokken 15.00 på lørdager. 36 av dem åpnet klokken 09.00, 252 av utsalgene åpnet klokken 10.00 og 44 åpnet senere enn klokken 10.00. Å forskyve rammen for tillat åpningstid fra klokken 08.30 til klokken 10.00 vil få liten betydning, da det store flertallet av utsalgene åpner klokken 10.00 eller senere. En forskyvning av åpningstiden på ettermiddagen, slik at utsalgene kan holde åpent til klokken 16.00, vil få noe større betydning da dette ikke er mulig i dag.

Av høringsuttalelsene går det fram at flere av instansene mener at justeringen er nødvendig av hensyn til forbrukernes handlemønster, og for å

oppretholde befolkningens støtte og tillit til monopolordningen. Departementet merker seg imidlertid at *Forbundet mot rusgift og DNT – edru livsstil* mener at folk på en god måte har tilpasset seg dagens åpningstider og at oppslutningen om monopolordningen er god, og at det følgelig ikke er behov for endringer i åpningstidene.

Departementet vurderer at endringen i handlemønster og butikkenes åpningstider bør gjenspeile seg i en forskyvning av Vinmonopolets tillatte åpningstider på lørdager. Forslaget innebærer at det innenfor hovedlinjene i dagens alkoholpolitikk, gjøres en justering i rammene for når omsetning av alkoholholdig drikk over 4,7 prosent kan finne sted. Formålet med endringen er å tilpasse åpningstidene til forbrukernes handlemønster på lørdager. Dette er viktig i et forbrukerperspektiv og for å ivareta oppslutningen om monopolordningen.

Monopolordningen er ett av flere alkoholpolitiske virkemidler for å begrense alkoholforbruket i befolkningen. For å sikre fortsatt oppslutning og legitimitet i befolkningen for monopolordningen, må Vinmonopolet utvikle seg i takt med samfunnets forventninger og behov. Departementet vurderer at de foreslåtte justeringene vil bidra til å sikre dette.

Departementet vil understreke at forslaget kun innebærer en justering av den ytre rammen for Vinmonopolets åpningstider. Det vil fortsatt være opp til Vinmonopolet å vurdere hvilke åpningstider de enkelte utvalg skal ha innenfor denne rammen. Vinmonopolets utvalg har varierende bredde i vareutvalg og åpningstider. Dette skyldes Vinmonopolets varierende kundegrunnlag og inntjening ved de ulike utvalgene. Vinmonopolet må foreta en selvstendig vurdering av hvilke utvalg som skal holde åpent til klokken 16.00 på lørdager. I denne vurderingen skal Vinmonopolets overordnede alkoholpolitiske samfunnsoppdrag ligge i bunn, slik at de alkoholpolitiske rammene i regelverket følges. Videre må Vinmonopolet ta i betraktning personalpolitiske hensyn og foreta en bedriftsøkonomisk vurdering av om det er grunnlag for å endre åpningstiden ved utvalgene. Disse vurderingene gjøres av Vinmonopolet i dag. Dette systemet endres ikke ved justeringen av rammene for Vinmonopolets åpningstider.

Når det gjelder høringsuttalelser om næringspolitiske hensyn som grunnlag for justeringer i alkoholpolitikken, vil departementet understreke at forskyvningen i åpningstiden ikke er begrunnet med slike hensyn. De foreslåtte justeringene er begrunnet ut fra hensynet til forbrukerne og for å

styrke oppslutningen om monopolordningen i befolkningen.

Departementet merker seg at noen av høringsinstansene skriver at justeringen vil medføre økt tilgjengelighet, alkoholomsetning og alkoholforbruk. Internasjonalt er det en forholdsvis omfattende litteratur om virkninger av åpningstider, både når det gjelder omsetning og endringer i alkoholrelaterte skader som følge av endringer. Disse retter seg i hovedsak til økte åpningstider kvelds- og nattestid. Det foreligger ikke studier om endringer i de tidsintervallene som omfattes av dette konkrete forslaget. Det er derfor vanskelig å si noe konkret om hvilke konsekvenser den foreslåtte forskyvningen i Vinmonopolets åpningstid vil kunne få. Flere instanser viser imidlertid til at den foreslåtte justeringen i rammene for Vinmonopolets åpningstider isolert sett antageligvis ikke vil få stor betydning for alkoholforbruket. Vurderingene fra *Folkehelseinstituttet* tilsier at de foreslåtte endringene trolig kan forventes å få mindre betydning for det totale alkoholkonsumet. Instituttet viser til erfaring fra Sverige i 2000, da åpningstidene for Systembolaget ble utvidet til også å gjelde lørdager. Departementet stiller seg bak vurderingene om at justeringen antakelig ikke vil få stor betydning for forbruket av alkoholholdige drikkevarer. Departementet mener likevel at det må følges nøye med på hvilken effekt justeringen får for alkoholsalget og alkoholkonsumet i Norge. Departementet vil be Folkehelseinstituttet vurdere hvordan dette kan gjennomføres.

Enkelte instanser har uttrykt bekymring over justeringenes betydning for konsistensen i alkohollovgivningen og forholdet til EØS-avtalen.

Departementet ser at flere mindre endringer kan, som enkelte av høringsinstansene påpeker, potensielt ha stor samlet effekt. Departementet vil imidlertid understreke at de justeringene som er gjort i alkoholregelverket ikke er vurdert isolert. Tiltakene og virkningen av dem er vurdert i sammenheng med øvrige tiltak og endringer i senere tid.

Fortsatt oppslutning og legitimitet om de alkoholpolitiske virkemidlene i befolkningen gjør det etter departementets syn nødvendig med justeringer. Forslaget med å forskyve åpningstidene på lørdager må ses i dette perspektivet. Virkemidler for å begrense alkoholkonsum og skader som følge av dette står fortsatt sterkt i norsk alkohollovgivning. Noen av disse er bevillingssystemet, reklameforbudet, monopolordningen og aldersgrensebestemmelsene. Monopolordningen skal begrense omsetningen av alko-

holholdig drikk i Norge. Ordningen innebærer fravær av privatøkonomiske interesser som motiverer for salg og den bidrar til omsetning i kontrollerte former. Departementet vurderer at de alkoholpolitiske virkemidlene står sterkt selv om rammene for Vinmonopolets åpningstid justeres. Videre vurderer departementet at justeringer i Vinmonopolets åpningstider ikke medfører at den norske alkoholpolitikken svekkes. Etter departementets vurdering får justeringen ikke betydning for konsistensen i den norske alkoholpolitikken, og forslaget anses ikke å medføre EØS-rettslige implikasjoner. Tilgangen til alkoholholdig drikk vil fortsatt være begrenset og kontrollert, samtidig som endringen vil bidra til aksept for at de alkoholpolitiske virkemidlene opprettholdes. Sett sammen med øvrige virkemidler i alkohollovgivningen mener departementet at de alkoholpolitiske virkningene av forslaget vil være marginale og at justeringen kan bidra til å bevare og eventuelt styrke oppslutningen om monopolordningen.

Departementet opprettholder forslaget om endring i Vinmonopolets tillatte åpningstider på lørdager.

5.4.2 Utlevering av privatimportert alkoholholdig drikk

Tillatte utleveringstider for utlevering av privatimportert alkoholholdig drikk, uavhengig av type, følger Vinmonopolets tillatte åpningstider, jf. alkoholloven § 2-5. Departementet vurderer at det er hensiktsmessig å videreføre denne koblingen. *Helsedirektoratet* er eneste høringsinstans som har uttalt seg om denne ordningen. Departementet merker seg momentene som *Helsedirektoratet* trekker fram, men er uenig i at det skal være ulike tidsrammer for åpningstider for utsalg og for utlevering av alkoholholdig drikk.

Posten og de bedrifter som utleverer privatimportert alkoholholdig drikk til forbruker, må i dag forholde seg til tidsrammer for når slik utlevering kan skje. Departementet kan ikke se at det vil være problematisk for disse aktørene å forholde seg til den foreslåtte forskyvningen i tidsrammen for utlevering. Forslaget innebærer at de ikke lenger kan utlevere alkoholholdig drikk mellom klokken 08.30 og klokken 10.00 på lørdager, slik de kan med dagens lovgivning. Utleveringstiden blir imidlertid forlenget, slik at de med dette forslaget kan utlevere alkoholholdig drikk mellom klokken 15.00 og klokken 16.00. Departementet vurderer at foretak som tilbyr tjenester for utlevering av alkoholholdig

drikk har mulighet til å tilpasse utlevering i henhold til de foreslåtte tidsrammene.

Etter departementets vurdering bør det være like tidsrammer for utlevering av privatimportert alkoholholdig drikk som ved salg i Norge. Dette vil bidra til å sikre sammenheng i alkohollovgivningen og til å bevare konsistensen i alkoholpolitikken, samt unngå stor variasjon i regelverket ut fra kjøpsmetode.

Departementet opprettholder dermed forslaget om endret tidsramme for utlevering av privatimportert alkoholholdig drikk på lørdager i alkoholloven § 2-5.

5.4.3 Nordpolet på Svalbard

Alkoholregelverket på Svalbard bør være tilpasset ordningen på fastlandet, med mindre det er særlige grunner til et avvikende regelverk. Departe-

mentet vurderer at det ikke er grunnlag for å ha ulike rammer for åpningstid for Nordpolet på Svalbard og Vinmonopolets utvalg. Til tross for at regelverket for alkohol på Svalbard avviker en del fra de øvrige alkoholreglene, vil den foreslåtte endringen lett kunne tilpasses dette regelverket. Departementet mener derfor at det ikke er behov for å vente på den varslede revisjonen av regelverket på Svalbard. Av instansene som har uttalt seg om Nordpolet på Svalbard, har ingen vært negative til en slik løsning.

Alkoholordningen på Svalbard er regulert i egen forskrift, i medhold av alkoholloven § 1-2. Det kreves ikke lovendring for å innføre de foreslåtte justeringene i åpningstidene for Nordpolets utvalg, kun forskriftsendring. Departementet vil derfor fastsette en forskriftsendring i etterkant av Stortingets behandling av lovforslagene i denne proposisjonen.

6 Forenklet ordning for skjenking og salg av alkohol ved bryggerier mv.

6.1 Gjeldende rett

Alkohollovens utgangspunkt er at bevilling til salg og skjenking skal gis for et bestemt lokale, og en bestemt type virksomhet, jf. alkoholloven §§ 3-1 andre ledd, tredje punktum og 4-2 fjerde ledd, første punktum. Det kan imidlertid ikke gis bevilling til både salg og skjenking i samme lokale. Dette følger av alkoholloven § 3-1 andre ledd, fjerde punktum, der det står: «Salgsbevilling kan ikke utøves sammen med skjenkebevilling i samme lokale». Forbudet framgår enda tydeligere av § 4-1 første ledd, første punktum: «Det kan ikke gis bevilling til salg og skjenking i samme lokale». Begrunnelsen for kravet om ulike lokaler finner vi i hensynet til god kontroll med at bevillingshaver overholder de ulike kravene som er knyttet til henholdsvis salgs- og skjenkebevillinger, se Ot.prp. nr. 7 (1996–97) kapittel 3.2.

Med samme lokale menes her samme areal, slik at arealet for salg og skjenking ikke kan overlappe. Loven stiller ikke opp konkrete krav for hva som skal til for at to eller flere arealer ikke er å anse som del av «samme lokale», verken i form av krav til fysiske skiller eller areal mellom områdene. Kommunen må foreta en konkret vurdering i hver enkelt sak. Kommunen må vurdere om muligheten til å foreta en tilfredsstillende kontroll er tilstrekkelig ivaretatt. I prinsippet kan det gis skjenkebevilling og salgsbevilling for ulike arealer selv om disse ligger i samme bygning eller rom. Man kan for eksempel tenke seg at det gis salgsbevilling i en del av en messesal og skjenkebevilling for en annen del. Det vil imidlertid være innenfor det kommunale skjønnet å beslutte om dette er ønskelig og forsvarlig ut fra et kontrollhensyn.

Ved en salgsbevilling er det ikke anledning til konsum på stedet. Kunden skal etter kjøpstransaksjonen ta drikken med seg ut av lokalet og konsumere denne et annet sted. Ved en skjenkebevilling er det motsatt – drikken skal konsumeres på stedet, og det er ikke anledning til å ta med drikken ut av lokalet. Videre gjelder ulike rammer for salgstider og skjenketider. Bevillingsmyndigheten

har ansvaret for å føre kontroll med at lovens og bevillingens vilkår er fulgt. Det skal blant annet føres kontroll med at det ikke serveres og drikkes alkohol på steder med salgsbevilling, og at det ikke tas med alkohol som er skjenket på et sted med skjenkebevilling ut av det området som bevillingen gjelder for. Ved en skjenkebevilling har bevillingshaver ansvar også når drikken konsumeres, slik er det ikke ved en salgsbevilling.

Dette innebærer at det er ulike krav til bevillingshavere som innehar henholdsvis salgsbevilling og skjenkebevilling. Bevillingsmyndighetens kontroll er derfor knyttet til delvis ulike krav for de to bevillingstypene. Et beslektet forhold er at det betales ulikt bevillingsgebyr for henholdsvis en liter skjenket og en liter solgt alkoholholdig drikk. Dette skyldes at kontrollarbeidet er mer ressurskrevende ved skjenkesteder enn ved salgssteder.

6.2 Høringen

6.2.1 Overordnet om forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet ble det foreslått et begrenset unntak fra hovedregelen om at det ikke kan gis både salgs- og skjenkebevilling til samme lokale. Det ble foreslått å åpne for at det i tilknytning til lokaler hvor det foregår tilvirkning av alkohol, kan gis bevilling til salg av egenprodusert drikk i lokale som også innehar en skjenkebevilling. Det ble foreslått ulike kriterier for unntaket. For å unngå at det oppstår konkurransevidringer og av hensyn til god kontroll, ble det lagt vekt på å foreslå et begrenset unntak som ikke går lenger enn nødvendig. En nærmere omtale av de ulike kriteriene og avgrensningene som ble foreslått i høringsnotatet, presenteres i kapittel 6.4 til 6.9.

6.2.2 Høringsinstansenes syn

I underkant av 30 høringsinstanser uttalte seg konkret om forslaget. Om lag halvparten av disse er positive til forslaget, åtte er negative, mens

enkelte instanser uttaler seg om detaljene i forslaget uten å ta stilling til hovedspørsmålet. I tillegg kommer en rekke instanser som har svart at de ikke har merknader til forslaget.

Blant de som er positive til forslaget, finner vi næringsaktører og organisasjoner som organiserer næringsaktører som *Bryggeri- og drikkevareforeningen*, *Vin- og brennevinleverandørenes forening*, *Hardanger siderprodusentlag*, *Lervig AS*, *Norges bondelag*, *Norske druedyrkere*, *Norske vinklubbers forbund*, *NHO mat og drikke* og *NHO reiseliv*.

Vin- og brennevinleverandørenes forening skriver:

«De siste årene har det etablert seg flere norske produsenter av sider, brennevin og andre alkoholholdige kategorier. Noen er å karakterisere som gårdsprodusenter, andre er mer i SMB-sjiktet. Disse har alle til felles at de driver under relativt begrensede lokaliteter. Forslaget om et begrenset unntak fra hovedregelen om at det åpnes for at det i tilknytning til lokaler hvor det foregår tilvirkning av alkohol, også kan gis bevilling for salg av egenprodusert drikk (med konkrete vilkår) for lokale som også innehar skjenkebevilling, er derfor positivt.»

Norges bondelag uttaler seg i samme retning:

«Det har de siste årene skjedd en utvikling av og etablert flere lokale produsenter av sider, brennevin, øl og andre alkoholholdige drikkevarer basert på norske landbruksprodukter. Mange av disse er tilknyttet gårdsdrifta og dette er enten som tilleggsnæring til den ordinære gårdsdrifta eller hovedproduksjon på gården. Mange av disse produsentene har relativt små lokaler til produksjon, servering og salg. En slik forenkling av ordningen for skjenking og salg av egenprodusert drikk vil vi derfor anse som positivt.»

Åtte kommuner uttaler seg om forslaget. De fleste av disse, herunder både store kommuner som *Bergen* og *Oslo*, og små kommuner som *Ulstein*, er positive til forslaget.

Bergen kommune uttaler:

«Bergen kommune støtter forslaget om å gi kommunene myndighet til å gi salgs- og skjenkebevilling i samme lokale i tilknytning til bryggeri. Endringen gir kommunene mulighet til å tilrettelegge for at mindre tilvirkere av alkohol (som for eksempel mikrobryggeri) kan selge og skjenke egenprodusert drikk.»

Larvik kommune uttaler på den annen side:

«Dersom det åpnes for å gi salgsbevilling og skjenkebevilling til samme lokale vil [...] dette være en endring som kan medføre økt tilgjengelighet. Kommunen ser at det for næringens del kan være behov for å kunne tilby salg av egenprodusert drikk i tilknytning til tilvirknings- og skjenkested. Selv om den foreslåtte endringen isolert sett ikke vil medføre vesentlige endringer i alkoholkonsumet, stilles det også her spørsmål ved om dette hensynet bør veie tyngre enn hensynet til å begrense tilgjengeligheten for å begrense forbruket og forebygge alkoholrelaterte skader.»

Følgende høringsinstanser er uttalt negative til forslaget: *Actis – rusfeltets samarbeidsorgan*, *Arbeiderbevegelsens rus- og sosialpolitiske forbund*, *DNT – edru livsstil*, *Fagrådet – rusfeltets hovedorganisasjon*, *Forbundet mot rusgift*, *IOGT i Norge* og *Nasjonalforeningen for folkehelse*, samt *Handel og kontor i Norge*.

En del av disse er opptatt av at endringene ikke må utfordre den norske alkoholpolitikken og vinmonopolordningen. Enkelte gir uttrykk for at den foreslåtte endringen isolert sett ikke framstår som alkoholpolitisk problematisk, men at de er bekymret for at endringen sett sammen med andre endringer i alkoholpolitikken kan være uheldig.

Actis – rusfeltets samarbeidsorgan uttaler:

«Isolert sett er ingen av disse forslagene dramatiske. Imidlertid føyer de seg inn i rekken av flere endringer i liberaliserende retning siden 2013, som samlet sett kan true konsistensen i alkoholpolitikken. [...] Formålet bak de foreslåtte eller gjennomførte [endringene] vil kunne påvirke vurderingen av hvorvidt konsistenskravet er oppfylt.»

Arbeiderbevegelsens rus- og sosialpolitiske forbund uttaler noe av det samme. *Norsk nærings- og nytelsesmiddelarbeiderforbund* støtter i utgangspunktet forslaget, men uttaler at:

«Endringene [må] ikke sette den norske alkoholpolitikken og Vinmonopolet i spill.»

Enkelte instanser advarer mot å gjøre kravet om adskilte lokaler utydelig.

Forbundet mot rusgift uttaler:

«FMR vil advare mot at [kravet om adskilte lokaler] blir gjort utydelig, selv om det gjelder

små virksomheter. Vil man drive kommersiell virksomhet innenfor en næring, må man innrette seg etter de regler som gjelder for næringen, også om man vil drive småskalavirksomhet rettet for eksempel mot turister.»

Handel og kontor i Norge uttaler:

«Hovedregelen er at salg og skjenking ikke skal foregå i samme lokale, og unntak fra hovedregelen må begrenses mest mulig. Hensynet til en ansvarlig alkoholpolitikk må settes foran behovet for forenkling av kompliserte regler for å ivareta små produsenter med plassmangel. HK er svært betenkt til forslaget om forenklet ordning, selv om forenklingen kun er foreslått i tilfeller der en aktør har begrenset plass til rådighet (der deling av lokalet vanskelig lar seg gjøre).»

Helsedirektoratet stiller spørsmål ved behovet for den foreslåtte ordningen.

Helsedirektoratet uttaler:

«...om det faktisk er et behov for å innføre et unntak som foreslått, siden målgruppen som faktisk har et reelt behov fremstår som nokså begrenset. Unntaket begrenser seg til så små lokaler at det er praktisk umulig å skille salg- og skjenkevirksomheten.»

Både tilhengere og motstandere av forslaget kommenterer hvordan en eventuell ordning bør utformes, herunder hvilke kriterier som bør stilles opp og hvilke avgrensinger som bør foretas. Innspillene vil bli presentert i de følgende kapitlene (6.4 til 6.9).

6.3 Behov for et begrenset unntak

Høringen bekreftet at enkelte tilvirkere av alkohol som holder til i små lokaler, kan oppleve praktiske utfordringer med å legge til rette for adskilte arealer for salg og skjenking. Det er et ønske fra næringen selv at forbrukere skal kunne gå innom for eksempel et mikrobryggeri, smake på de ulike drikkene, og kjøpe med seg en flaske eller to hjem. Tilvirkere kan ha et særlig behov for et unntak fra kravet om separate lokaler, da problemer med små lokaler ikke like lett lar seg bote på ved flytting som for aktører som driver rene salgs- eller skjenkesteder. Slik flytting ville også måtte innebære flytting av selve tilvirkningsvirksomheten.

Departementet opprettholder på denne bakgrunn forslaget om å åpne for et avgrenset unntak fra hovedregelen om at salg og skjenking ikke skal skje i samme lokale.

Departementet vil understreke at hovedregelen fortsatt skal være at salg og skjenking skal holdes separat. I høringsnotatet ble det vist til at hovedregelen har gode grunner for seg, og at Helse- og omsorgsdepartementets klare inntrykk er at regelen ikke medfører større problemer eller utfordringer for bransjen. Høringen har ikke endret departementets syn på dette. I den grad en virksomhet har behov for både salgs- og skjenkebevilling, kan dette i de fleste tilfeller løses ved at de to bevillingene gis for ulike lokaler. Dette er ikke særlig byrdefullt for bevillingshaver. Loven krever for eksempel i utgangspunktet ikke at områdene må være adskilt med fysiske sperrer. Kommunen kan imidlertid sette vilkår om avgrensninger som kommunen anser nødvendige for at kommunen skal kunne føre tilstrekkelig kontroll.

Departementet vil også understreke at forslaget ikke innebærer endringer når det gjelder hvilke aktører som har mulighet til å få salgs- og skjenkebevillinger for produkter som inneholder opp til eller over 4,7 volumprosent alkohol. Vinmonopolets eneretter berøres med andre ord ikke av forslaget.

Departementet vurderer videre at forslaget, sett i sammenheng med tidligere års justeringer, ikke medfører endringer av betydning for konsistensen i den norske alkoholpolitikken. Departementet vil understreke at hovedlinjene i alkoholpolitikken videreføres. Forslaget endrer heller ikke tilgangen til det norske markedet for alkoholholdig drikk over 4,7 volumprosent som omfattes av EØS-avtalen. Departementets vurdering er at forslaget ikke har EØS-rettslige implikasjoner.

Departementet har merket seg høringsinstansenes innspill om at et eventuelt unntak må utformes som et tydelig og begrenset unntak. En nærmere omtale av departementets vurderinger og konklusjoner når det gjelder hvilke kriterier og avgrensninger som foreslås for unntaket, presenteres i de følgende kapitler (6.4 til 6.9).

Bestemmelsen om at salg og skjenking ikke kan skje i samme lokale, står i dag med ulik ordlyd både i § 3-1 i alkohollovens kapittel om salg og i § 4-1 i alkohollovens kapittel om skjenking. Av pedagogiske hensyn foreslås bestemmelsen flyttet fra §§ 3-1 og 4-1 til ny § 1-7g. Det foreslås at vilkårene for at det skal kunne gis salgsbevilling for samme lokale som skjenkebevilling, tas inn i ny § 3-1c i alkoholloven.

6.4 Unntaket knyttes til salg ved tilvirkningsstedet

6.4.1 Høringsnotatets forslag

I høringsnotatet foreslo departementet at det skulle være et absolutt vilkår at virksomheten er knyttet til tilvirkning av alkoholholdig drikk, og at salget og skjenkingen må skje ved tilvirkningsstedet. Departementet viste til at alkoholloven allerede inneholder andre ordninger hvor det kreves geografisk tilknytning mellom salgs- eller skjenkested og tilvirkningssted. For disse ordningene er kravet om geografisk tilknytning lovfestet ved bruk av begrepene «ved salgsstedet» og «ved skjenkestedet». Departementet foreslo at samme språklige konstruksjon brukes i dette tilfellet, og at samme meningsinnhold legges til grunn.

6.4.2 Høringsinstansenes syn

Instansene som har uttalt seg om dette, stiller seg positive til kravet om tilknytning til tilvirkningsstedet. Det er imidlertid noe uenighet knyttet til spørsmålet om det er nødvendig med en nærmere regulering av hva som skal til for at kravet om tilknytning skal være oppfylt.

Vin- og brennevinleverandørenes forening uttaler:

«VBF mener det er rimelig med et krav om tilknytning mellom tilvirkningsstedet og salgs- og skjenkelokalet, og at de eksisterende begrepene i alkoholloven videreføres. Departementet legger imidlertid i deler av argumentasjonen opp til en innsnevrende tolkning når de omtaler at «andre bygg eller andre eiendommer i nærheten av tilvirkningslokalet» ikke vil dekkes av bestemmelsen. Dette kan av kommunene oppfattes som en innstramming, noe vi ikke ser at det er behov for. En detaljregulering av hva som er rimelig tilknytning eller ikke er ikke nødvendig, det er den faktiske koblingen til produksjonsstedet som gjør dette til en interessant mulighet for tilvirkerne.»

Bryggeri- og drikkevareforeningen, NHO reiseliv, NHO mat og drikke og Norges bondelag uttaler seg i samme retning.

Helsedirektoratet mener imidlertid at forslaget:

«... vil innebære samme krav og forståelse som for de eksisterende ordningene i loven.»

Oslo kommune uttaler:

«Av hensyn til likebehandling med andre aktører som driver frittstående salgs- og/eller skjenkebevillinger, er det fornuftig å presisere at det ikke vil være aktuelt å åpne for samlokalisering av salg og skjenking i slike tilfeller. Lovendringen vil gjelde for virksomheter som har svært små lokaler. Virksomheter som har tilgang på andre bygg eller andre eiendommer i nærheten av tilvirkningslokalet er ikke omhandlet i lovendringen.»

6.4.3 Departementets vurderinger og forslag

Departementet mener, i likhet med høringsinstansene, at det må være et absolutt vilkår at virksomheten er knyttet til tilvirkning av alkoholholdig drikk, og at salget og skjenkingen må skje ved tilvirkningsstedet. Dette innebærer at det vil gjelde et krav om tilknytning mellom tilvirkningslokalet og salgs- og skjenkelokalet.

Departementet viser til at det er ønskelig med et begrenset unntak fra hovedregelen om at salg og skjenking ikke skal skje i samme lokale. Dette, sett i sammenheng med formålet med ordningen og hensynet til likebehandling, taler for en nærmere regulering av hva som ligger i kravet om tilknytning til tilvirkningsstedet. Departementet viser til at formålet med endringen som her foreslås, er å åpne for at tilvirkere skal få mulighet til å forestå salg og skjenking i forbindelse med sin tilvirkningsvirksomhet, selv om de har begrenset plass til rådighet der hvor tilvirkningen skjer. Dersom virksomheten har tilgang til andre lokaler eller andre eiendommer i nærheten av der tilvirkningen skjer, vil behovet for eller ønsket om samlokalisert salg og skjenking ikke skille seg fra andre aktørers behov for dette. Av hensyn til likebehandling med andre aktører som har salgs- og/eller skjenkebevillinger uten tilknytning til tilvirkning, vil det ikke være aktuelt å åpne for samlokalisering av salg og skjenking i slike tilfeller.

Departementet viser videre til at alkoholloven allerede inneholder andre ordninger hvor det kreves geografisk tilknytning mellom salgs- eller skjenkested og tilvirkningssted. For disse ordningene er kravet om geografisk tilknytning lovfestet ved bruk av begrepene «ved salgsstedet» og «ved skjenkestedet». Det vises til at følgende forståelse er lagt til grunn både i Ot.prp. nr. 42 (2001–2002), Prop. 48 L (2010–2011) og Prop. 116 L (2015–2016):

«Tilvirkning etter den foreslåtte ordningen kan derfor bare skje i tilvirkningslokaler som ligger i samme lokaler som, eller i naturlig forbindelse med, skjenkestedet. Det typiske eksempel på slik naturlig forbindelse er kjeller eller eget bryggerhus på en gård.»

Departementet foreslår at samme språklige konstruksjon brukes ved salg og skjenking i samme lokale, og at samme meningsinnhold legges til grunn. Det vil si at det settes som krav at bevillingen skal utøves «ved bevillingshavers tilvirkningssted». Nøkkelordet for kommunens vurdering er begrepet «naturlig forbindelse». Etter departementets oppfatning vil dette gi en tydelig avgrensning som både ivaretar hensynet til et begrenset unntak, formålet med ordningen, samt hensynet til et forståelig og praktiserbart regelverk.

Typiske eksempler etter den her foreslåtte ordningen vil være der et produksjonslokale med tilvirkningsbevilling opptar deler av et industribygg, og det opprettes et lokale for salg og skjenking i et rom ved siden av der tilvirkningen foregår. Et annet eksempel kan være der et mindre bryggeri holder til i kjelleren eller bakgården til en bygård, og man kan se for seg at salg og skjenking kan skje fra bygårdens første etasje.

6.5 Unntaket knyttes til mindre lokaler

6.5.1 Høringsnotatets forslag

I høringsnotatet pekte departementet på at formålet bak regelendringen og hensynet til andre bevillingshavere (likebehandling), tilsier at ordningen må begrenses til aktører med begrenset plass til rådighet. Departementet foreslo å begrense størrelsen av arealet på lokalet for samlokalisert salg og skjenking. Det ble ikke foreslått en konkret størrelse på lokalet, men at begrepet «mindre lokale» ble tatt inn i lovteksten. Det ble bedt om høringsinstansenes syn på om en kvadratmeterbegrensning bør framgå direkte av loven eller om loven bør inneholde et skjønnsmessig begrep som «mindre lokale» eller «dersom det ikke er praktisk mulig å ha to separate lokaler», og/eller om det bør gis forskriftshjemmel slik at spørsmålet kan reguleres nærmere i forskrift.

6.5.2 Høringsinstansenes syn

De fleste som har uttalt seg om dette, har kommentert hvordan et arealkrav kan utformes. Bare

noen få har kommentert det mer overordnede spørsmålet om ordningen skal avgrenses til aktører med begrenset plass til rådighet.

Bergen kommune er en av disse, og uttaler:

«Bergen kommune er enig i at ordningen må begrenses til aktører med begrenset plass til rådighet.»

Vin- og brennevinleverandørenes forening og Bryggeri- og drikkevareforeningen ser annerledes på dette. Foreningene mener at det ikke er lokalenes størrelse som i seg selv definerer behovet for samlokalisert salg og skjenking, at en begrensning vil føre til en komplisert avgrensingsproblematikk og at omfanget

«... vil avgrenses nok av seg selv gjennom at ordningen forutsetter tilknytning til produksjonssted samt at den omfatter kun egenprodusert drikke.»

Også *NHO mat og drikke* og *Norges bondelag* uttaler seg i samme retning.

Helsedirektoratet drøfter i sin uttalelse ulike alternativer for hvordan en arealbegrensning kan utformes:

«Direktoratet er enig i at dersom det inntas et eksakt arealkrav, kan det være andre egenskaper ved lokalet som ikke vil kunne spille inn i vurderingen. Dersom det blir en arealbegrensning kan det likevel være hensiktsmessig at det inntas adgang til å foreta en skjønnsmessig vurdering som kan fungere som en sikkerhetsventil.

Dersom det foreslås et maksimalt tillatt areal, mener direktoratet at dette bør være av en svært begrenset størrelse. Når det er praktisk mulig å skille salg og skjenking bør det være lovens hovedregel, og ikke det foreslåtte unntaket, som skal komme til anvendelse. [...]

Helsedirektoratet bemerker at dersom det inntas slike skjønnsmessige begreper som «mindre lokaler»/«dersom det ikke er praktisk mulig å ha to separate lokaler» blir det opp til kommunen å foreta denne vurderingen. Bruket av ordet *lokaler* kan imidlertid gi inntrykk av at det her skal være to fysisk adskilte områder i form av to separate lokaler. Det kan derfor være hensiktsmessig å benytte seg av terminologien *areal*. I tillegg bør det inntas nærmere og tydelige vurderingsmomenter som kan sikre en enhetlig og lik tolkning av regelverket, uavhengig av hvilken kommune som behandler søknaden.

Alt i alt anbefaler direktoratet at det knyttes en konkret arealbegrensning til unntaket og at dette fremgår av lov. Dette vil i større grad bidra til en mer helhetlig praktisering og mindre usikkerhet for landets kommuner.»

De fleste av de kommunene som har uttalt seg, tar til orde for et skjønnsmessig krav. Enkelte mindre kommuner ser imidlertid annerledes på dette.

Kvalsund kommune uttaler:

«Et konkret maksareal vil gjøre det lettere for kommunen å gi/avslå en slik bevilning. Totalarealet inkludert lager/kassaområdet (bruttoareal) vil være hensiktsmessig å gå ut ifra. Dette vil gjøre det lettere å hensynte ulike arealutforming hos virksomhetene som ønsker salg og skjenk.»

Ulstein kommune uttaler:

«Ut fra omsynet til eit brukarvenleg regelverk og likebehandling, ber kommunen om at lova gjev klare retningslinjer med omsyn til kva som skal reknast som «mindre lokale».»

Bærum kommune uttaler på den annen side:

«Bærum kommune mener det ikke er nødvendig med en konkret kvadratmeterbegrensning med hensyn til arealet, men er positiv til en ordlyd der det fremgår at regelen gjelder der to ulike lokaler ikke er praktisk mulig.»

Også *Kristiansand kommune* tar til orde for en mer skjønnsmessig regel:

«Dersom det oppstilles et vilkår hvor det må være et «mindre lokale», enten som en skjønnsmessig vurdering eller mer konkret ved å oppstille kvadratmeterbegrensning, må det komme klart frem hvor snever regelen om salgs- og skjenkebevilning i samme lokaler er tiltenkt.

Kristiansand kommune mener at det kan foreligge lokale forskjeller for det enkelte sted, og at det bør være opp til hver enkelt kommune å vurdere hva som skal falle inn under kravet om «mindre lokale».

Bergen kommune uttaler seg i samme retning:

«Etter Bergen kommune sin vurdering bør det være opp til den enkelte kommune å definere hva man legger i «mindre lokale» når det skal

vurderes om man ønsker å åpne for slike bevilninger i kommunen. Bergen kommune er imidlertid positiv til formuleringen «dersom det ikke er praktisk mulig å ha to separate lokaler», da denne formuleringen sier mer om intensjonen til lovendringen. Bergen kommune støtter også forslaget om å gi forskriftshjemmel slik at spørsmålet kan reguleres nærmere i forskrift dersom det blir behov for det.»

Oslo kommune uttaler:

«For å kunne legge opp til at dette treffer riktig lokalt mener Oslo kommune at det kan være fornuftig å ikke ha for detaljerte krav fastsatt i forskrifts form. Ordlyden «mindre lokale» gir i utgangspunktet en veiledning som treffer godt opp mot formålet. Dersom det samtidig fremgår tydelig at det er en forutsetning at de forskjellige virksomhetene ikke er mulig å skille grunnet plass, virker det som reguleringen treffer det departementet søker å oppnå.»

Larvik kommune mener det bør oppstilles to kumulative vilkår i loven:

«Slik Larvik kommune ser det bør unntaket bare kommet til anvendelse dersom det både er et «mindre lokale» og «dersom det ikke er praktisk mulig å ha to separate lokaler». Videre bør det lages merknader til bestemmelsen, eller veiledning, hvor det angis konkrete føringer, for eksempel hvor mange kvadratmeter et skjenkelokale som skal kunne anses som et «mindre lokale» i utgangspunktet kan være. Larvik kommune mener at det i tillegg bør gis en forskriftshjemmel, slik at spørsmålet kan reguleres nærmere hvis det viser seg å bli behov for det.

Slik Larvik kommune ser det er det uheldig med unntaksbestemmelser som åpner for stor grad av tolkning, uten at det er gitt konkrete momenter som det skal legges vekt på, da dette vil kunne foranledige unødig tidsbruk knyttet til vurderinger og veiledning, samt til klagesaker i de tilfeller kommunen vurderer at en søknad må avslås.»

Norske vinklubbers forbund uttaler støtte til en ordning som forutsetter at det kombinerte lokalet er lite, og uttaler videre:

«For å ivareta fleksibilitet når det gjelder hvilke typer lokaler det skal kunne selges fra, samt kommunenes handlefrihet for å tilpasse i hen-

hold til lokale forhold, mener Norske Vinclubbers Forbund at det ikke bør være fastsatt en gitt grense i for eksempel antall kvadratmeter når det gjelder størrelse på lokalet, men støtter forskriftshjemmel dersom det skulle vise seg behov for ytterligere presiseringer.»

Vin- og brennevinleverandørenes forening og Bryggeri- og drikkevareforeningen skriver at utfordringene ved et arealkrav

«forsterkes dersom det blir opp til kommunene å vurdere dette fra tilfelle til tilfelle; vi risikerer da store lokale ulikheter og forskjellsbehandling.»

Hardanger siderprodusentlag uttaler:

«Hardanger Siderprodusentlag meiner det ikkje er nødvendig med ein konkret kvadratmeterbegrensning med hensyn til arealet, men er positiv til ein ordlyd der det går fram at regelen gjeld der to ulike lokale ikkje er praktisk mulig.»

6.5.3 Departementets vurderinger og forslag

Hensynet til andre bevillingshavere (likebehandling), innebærer at unntaksordningen ikke må gå lengre enn det som er nødvendig for å oppnå formålet med den.

Departementet har vurdert om det at ordningen avgrenses til tilvirkningssted, se kapittel 6.4, og til egenprodusert drikk, se kapittel 6.6, i seg selv vil gi tilstrekkelig avgrensning av ordningen. Departementet har kommet til at dette ikke er tilfellet.

Departementet mener at formålet med unntaket ikke kan forsvare en ordning som gir tilvirkere med god plass til rådighet unntak fra forbudet mot salgs- og skjenkebevilling for samme lokale. Er arealet av en viss størrelse, kan man dele det opp, og ha skjenking i en del og salg i den andre. Formålet bak unntaket slår da ikke til. Departementet mener derfor at det bør fastsettes en begrensning på størrelsen av lokalet for samlokalisert salg og skjenking.

Når det gjelder spørsmålet om hvordan en arealbegrensning skal utformes, ser departementet fordeler og ulemper ved de ulike alternativene. Dette gjenspeiles i høringsinstansenes uttalelser hvor det er ulike oppfatninger av hva som vil være den beste løsningen.

En konkret kvadratmeterbegrensning vil gi en tydelig regel som må antas å føre til ensartet tolkning av begrepet i kommunene. På den annen side

bekrefter høringsinstansene at en konkret kvadratmeterbegrensning ikke vil ta høyde for andre egenskaper som kan spille inn i vurderingen av om det er behov for å tillate samlokalisering. Totalt sett mener departementet at det ikke er hensiktsmessig at loven fastsetter en konkret kvadratmeterbegrensning.

Departementet mener at begrensningen bør framgå gjennom at loven fastsetter skjønnsmessige kriterier. Departementet ser at skjønnsmessige kriterier kan gi utfordringer når det gjelder ulik tolkning. Hensynet til å kunne ivareta særlige forhold ved det enkelte tilvirkningssteds lokaler, slik at unntaksregelen oppnår det tiltenkte formålet, må imidlertid veie tungt. Departementet ser at flere aktører, ikke minst mindre kommuner, ber om konkrete krav og tydelig veiledning dersom det skal fastsettes skjønnsmessige normer. Disse aktørene mener at ulempene ved skjønnsmessige kriterier kan avhjelpes ved bruk av godt funderte begreper. Departementet har merket seg innspillet om å fastsette to kumulative vilkår, og mener dette er et godt forslag.

Departementet foreslår derfor at unntaket skal gjelde for «mindre lokaler» hvor «det ikke er praktisk gjennomførbart med separate lokaler for salg og skjenking», jf. lovforslaget § 3-1c første ledd bokstav c.

Når det gjelder forståelsen av begrepet «mindre lokale» understreker departementet at selv om det ikke legges til grunn noen konkret kvadratmeterbegrensning, vil dette begrepet sette en klar begrensning på størrelsen. Departementet legger til grunn at begrepet skal tolkes strengt.

I tillegg til vilkåret «mindre lokale», foreslås det å stille vilkår om at «det ikke er praktisk gjennomførbart med separate lokaler for salg og skjenking». Dette innebærer at det i tillegg til en vurdering av om lokalet er lite, må foretas en konkret vurdering av om det ville være mulig å gi to bevillinger for ulike deler av det aktuelle lokalet, en for salg og en for skjenking. Med praktisk gjennomførbart menes både at det skal være håndterbart for bevillingshaver, og at det skal være håndterbart og kontrollerbart for kommunen som tilsynsmyndighet.

Departementet foreslår videre at det gis en forskriftshjemmel, slik at det kan gis nærmere bestemmelser om hvilke krav lokalet må oppfylle for at det skal kunne gis både salgs- og skjenkebevilling, jf. lovforslaget § 3-1c siste ledd. For eksempel vil det kunne fastsettes et konkret arealkrav, dersom det viser seg å være behov for det.

Det vil også være aktuelt å vurdere om Helse- og sosialdepartementet bør utforme veiledningsmaterie-

knyttet til ordningen. Dette kan bidra til presisering av bestemmelsen dersom det blir press på ordningen utover det som er formålet med den, eller dersom det viser seg at kommunene praktiserer bestemmelsen ulikt.

Departementet ser at lovens begrep «samme lokale» kan ha gitt grobunn for misforståelser, da en av flere naturlige tolkninger av ordet «lokale» kan være et areal som er fysisk adskilt fra andre areal på en eller annen måte. Departementet har vurdert om ordlyden bør endres til «samme areal», da ordet «areal» synes å gi bedre uttrykk for legalinnholdet i begrepet. Departementet mener imidlertid at begrepet er tydelig definert i for- og etterarbeider, og at det er fare for å bidra til ny forvirring dersom begrepet nå endres. Det foreslås derfor ingen endring i ordlyden på dette punktet.

6.6 Unntaket knyttes til salg av egenprodusert drikk

6.6.1 Høringsnotatets forslag

Departementet foreslo at unntaket for samlokalisert salg og skjenking skulle knyttes til salg av egenprodusert drikk. Salgsretten ville dermed kun omfatte drikk som er produsert i henhold til tilvirkningstillatelsen.

Det ble uttalt at forholdet til Vinmonopolets eneretter ikke ville berøres av forslaget, da forslaget legger til grunn gjeldende grensedragning mellom Vinmonopolets eneretter og andre aktørers mulighet for salgsbevilling. Det betyr at forslaget om å åpne for samlokalisert salg og skjenking ble knyttet til de salgsrettigheter for egenprodusert drikk som gjeldende regelverk gir andre enn Vinmonopolet mulighet for. Det vil si salg av alkoholholdig drikk som inneholder til og med 4,7 volumprosent alkohol (gruppe 1), og på nærmere vilkår enkelte produkter til og med 22 volumprosent alkohol (gruppe 2).

6.6.2 Høringsinstansenes syn

6.6.2.1 Avgrensning til egenprodusert drikk

Høringsrunden viser støtte til forslaget om å knytte unntaket til salgsrett for egenprodusert drikk. *Oslo kommune* uttaler:

«Det er kommunens vurdering at dette fremstår som det mest formålstjenlige at unntaket for samlokalisert salg og skjenking knyttes til salg av egenprodusert drikk. Dette innebærer

at salgsretten kun vil omfatte drikk som er produsert i henhold til tilvirkningstillatelsen.»

Også *Bærum kommune*, *Kristiansand kommune*, *Kvalsund kommune*, *Helsedirektoratet* og *Virke* støtter avgrensningen.

Norsk nærings- og nytelsesmiddelarbeiderforbund uttaler at unntaket vil favorisere egenprodusert vare framfor importert.

6.6.2.2 Hvilke grupper alkoholholdig drikk skal kunne selges

Flere høringsinstanser tar opp spørsmålet om hvilke grupper alkoholholdig drikk som skal kunne selges ved samlokalisert salg og skjenking.

Vin- og brennevinleverandørenes forening uttaler at

«det bør utredes om det er mulig innenfor gjeldende lovgivning at også tilvirkere av alkohol > 22 vol. prosent, skal kunne selge en smaksprøve (miniatyrflaske f.eks.) som kunden – for seglet – kan ta med ut av lokalet.»

Bryggeri- og drikkevareforeningen uttaler på sin side:

«BROD mener det bør åpnes for at bryggerier kan selge egenprodusert øl inntil 12% ABV fra eget utsalg tilknyttet produksjonslokalet. [...]»

Vi oppfordrer myndighetene til å hente inn erfaringer fra Finland som i 2018 ga selvstendige bryggerier og mikrobryggerier muligheten til å selge sterkere øl.»

Norske druedyrkere uttaler seg i samme retning. *Helsedirektoratet* uttaler:

«Direktoratet støtter departementets forslag om hvilke typer drikk som skal kunne selges. Da bakgrunnen for unntaket er å særlig imøtekomme mikrobryggeriers behov, vil direktoratet understreke viktigheten av at det tydeliggjøres at øl i gruppe 2 ikke omfattes av salgsretten jf. alkoholloven § 1-7.»

Forbundet mot rusgift uttaler følgende:

«Det understrekes at dess flere unntak fra Vinmonopolets enerett til salg av alkoholholdige drikker i gruppe 2 og 3 som innføres av rene næringspolitiske hensyn, dess mer svekker man den juridiske legitimiteten for Vinmonopolordningen innenfor EØS-systemet. På

denne bakgrunnen vil Forbundet Mot Rusgift advare mot å innføre denne ordningen.»

6.6.3 Departementets vurderinger og forslag

6.6.3.1 Avgrensning til egenprodusert drikk

Behovet for unntak fra hovedregelen er etter departementets oppfatning knyttet til de situasjonene der det foregår skjenking i tilknytning til tilvirkningen, og det er ønskelig at kunden også skal kunne kjøpe med seg en smaksprøve hjem. Bakgrunnen kan være at kunden oppsøker stedet på grunn av stedets egenproduksjon eller at drikken ikke er allment tilgjengelig i alkoholsalg. I slike tilfeller er det ikke mulig eller tilstrekkelig å henvise kunden til at drikken kan kjøpes et annet sted.

Departementet viser til at høringsrunden viste støtte til forslaget om å begrense muligheten til salg av egenprodusert drikk. Departementet er ikke enig i at forslaget vil favorisere egenprodusert drikk framfor annen drikk. Annen drikk er ikke forhindret fra å selges ved andre utsalgssteder. Videre kan produsenter av alkoholholdig drikk søke om salgsbevilling og opprette egne utvalg for sine produkter dersom de ønsker det. Tvert om ville det å åpne for at ordningen skulle omfatte salg av andre alkoholholdige drikker, innebære at stedet vil skille seg mindre ut fra andre salgssteder. Det ville da kunne stilles spørsmål ved om det ville innebære en urettmessig forskjellsbehandling av tilvirkere framfor andre bevillingshavere.

Slik departementet ser det, taler både begrunnelsen for unntaket og hensynet til likebehandling for at unntaket begrenses til salg av egenprodusert drikk. Departementet opprettholder derfor forslaget om at unntaket for samlokalisert salg og skjenking knyttes til salg av egenprodusert drikk. Dette innebærer at salgsretten kun vil omfatte drikk som er produsert i henhold til tilvirkningstillatelsen.

6.6.3.2 Hvilke grupper alkoholholdig drikk skal kunne selges

Forslaget om å åpne for samlokalisert salg og skjenking er knyttet til de salgsrettigheter som gjeldende regelverk gir tilvirkere mulighet for å få. Hovedregelen er at dette gjelder salg av alkoholholdig drikk som inneholder til og med 4,7 volumprosent alkohol, dvs. salg av alkoholholdig drikk i gruppe 1. Utgangspunktet er

videre at verken gruppe 2 eller gruppe 3 omfattes, da slike drikker omfattes av AS Vinmonopolets eneretter.

Når det gjelder gruppe 2, er det gjort et begrenset unntak for nærmere bestemte typer drikker dersom enkelte vilkår er oppfylt. Dette unntaket omfatter produkter som omfattes av tolltariffen punkt 22.06, herunder blant annet eplevin, pærevin og mjød. Øl og vin gjæret på druer omfattes ikke. Varer under tolltariffens punkt 22.06 er ikke omfattet av EØS-avtalen. Disse drikkene kan selges direkte fra produsent dersom vilkårene i alkoholloven § 1-7f er oppfylt og kommunen har gitt bevilling til slikt salg. Vilråene i § 1-7f er at drikken må være omfattet av produktlisten i kommentaren til posisjon 22.06 i tolltariffen, at drikken ikke kan være tilsatt brennevin eller blandet med alkoholholdige produkter utenfor produktlisten og at minst 1/3 av innsatsvarene som gir produktet dets karakter må være egenprodusert. Se Prop. 116 L (2015–2016) for en nærmere redegjørelse om ordningen.

Departementets forslag er altså at muligheten for samlokalisert salg og skjenking skal omfatte salg av egenprodusert alkoholholdig drikk i gruppe 2 der kravene i § 1-7f er oppfylt. Dette vil gi tilvirkere som etter loven kan få salgsbevilling for nevnte gruppe 2-drikker, mulighet til å selge og skjenke fra samme lokale dersom vilråene for dette er oppfylt. Departementet kan ikke se at det foreligger grunner som skulle tilsi at behovet for et unntak fra forbudet mot salg og skjenking i samme lokale ikke skulle være til stede for selgere med slik salgsrett. Departementet kan heller ikke se andre forhold som taler mot å gjøre ordningen gjeldende for salg av slike drikker fra disse tilvirkerne.

Enkelte høringsinstanser har til tross for dette framsatt forslag om å utvide retten til salg av andre egenproduserte alkoholholdige drikker i gruppe 2 og 3. I dette lovarbeidet vurderer departementet om det skal gis et svært begrenset unntak fra forbudet mot samlokalisert salg og skjenking. Departementet har ikke utredet eller hatt til hensikt å vurdere endringer i grensedragningen mot Vinmonopolets eneretter. Departementet vil understreke at hvilke produkter som kan selges utenfor Vinmonopolet, er grundig vurdert tidligere, se Prop. 116 L (2015–2016). Det er derfor ikke aktuelt for departementet å gå nærmere inn på disse forslagene.

Departementet viderefører forslaget fra høringsnotatet om hvilke produkter som det skal kunne gis salgsbevilling for samlokalisert med skjenkebevilling.

Departementet presiserer at forslaget ikke innebærer begrensninger når det gjelder hva slags drikk som kan tillates skjenket. Det er kun salgsbevillingen som gjøres begrenset. For skjenkebevillingen kan kommunen tillate skjenking av både gruppe 1, 2 og 3. Det er ikke noe krav til at skjenkebevillingen skal begrenses til egenprodusert drikk.

6.7 Nærmere om de bevillingstyper unntaket vil være aktuelt for

6.7.1 Høringsnotatets forslag

Departementet foreslo å knytte muligheten til samlokalisert salg og skjenking til kommunal skjenkebevilling og kommunal salgsbevilling.

Ordnningen forutsetter at den aktuelle aktøren har rett til tilvirkning av alkoholholdig drikk. Departementet foreslo at ordningen skulle kunne knyttes til alle typer tilvirkningstillatelser. Det vil si at retten til tilvirkning vil kunne følge av statlig tilvirkningsbevilling etter alkoholloven § 6-1, utvidet kommunal skjenkebevilling etter alkoholloven § 4-2 tredje ledd eller utvidet kommunal salgsbevilling etter alkoholloven § 3-1b første og andre ledd.

6.7.2 Høringsinstansenes syn

6.7.2.1 Hvilke typer tilvirkningstillatelser unntaket skal knyttes til

Det er bare *Helsedirektoratet* som har kommentert spørsmålet:

«Direktoratet ser ingen grunn til at de ulike tilvirkningstypene skal forskjellsbehandles. Vi støtter således departementets forslag om at retten til tilvirkning vil kunne følge av statlig tilvirkningsbevilling etter alkoholloven § 6-1, utvidet kommunal skjenkebevilling jf. alkoholloven § 4-2 tredje ledd eller utvidet kommunal salgsbevilling jf. alkoholloven § 3-1 b første og annet ledd. Samtidig viser vi til [...] at tilvirkere med statlig bevilling kanskje ikke har like stort behov for et unntak fra hovedregelen da de har andre omsetningskanaler.»

6.7.2.2 Hvilke typer bevilling som skal gi mulighet til salg i samme lokale som skjenking

Ingen av høringsinstansene går mot at ordningen skal gjelde for kommunale bevillinger og dermed avgrenses mot statlig skjenkebevilling.

Noen få instanser har uttalt seg om spørsmålet om samlokalisert salg og skjenking bør skje på grunnlag av to separate bevillinger, eller om salgsbevillingen burde være en utvidelse av skjenkebevillingen og/eller omvendt.

Bryggeri- og drikkevareforeningen uttaler:

«En ordning der retten til salg og skjenking fulgte av en felles bevilling vil være en kjærkommen forenkling for produsentene.»

NHO mat og drikke uttaler seg i samme retning:

«Ordnningen bør følges opp med anledning til å få en felles bevilgning for produksjonen og salg/skjenking. Dette vil representere en administrativ forenkling.»

Helsedirektoratet mener at

«... det på lik linje med skjenkebevillinger også må legges til rette for samlokalisering av salg og skjenking for kommunale salgsbevillinger i kombinasjon med en kommunal skjenkebevilling begrenset til skjenking av egenprodusert drikk.»

Noen høringsinstanser har kommentert spørsmålet om det bør kunne gis bevilling for salg og skjenking for samme lokale også der bevillingen(e) er gitt for en bestemt del av året, for en enkelt anledning, eller der det er gitt ambulerende bevilling.

Kvalsund kommune uttaler at ordningen

«... bør kunne gjelde for bevillinger for en bestemt del av året, eventuelt utvidet bevilling for enkeltanledning, f.eks. festivaler, messer, osv. Bransjen vil ha nytte av det og gjøre behandlingen av slike søknader enklere.»

Oslo kommune

«...er enig i at det ikke er et behov for eksplisitt avgrensning mot skjenkebevillinger gitt for en enkelt bestemt anledning eller for en bestemt del av året, og ambulerende skjenkebevillinger, da det neppe vil finnes noen tilvirkningsbevilling som aktualiserer dette unntaket.»

Også *Helsedirektoratet* uttaler seg om forholdet til bevillinger gitt for en bestemt del av året, for en enkelt anledning og ambulerende bevillinger:

«Departementet skriver i høringsnotatet at denne bevillingstypen, koplet mot tilvirkning, er lite aktuell. Direktoratet er av en annen oppfatning, da vi ser en tendens til økende hjemmebrygging i regi av øl-klubber, pop-up brygging på festivaler osv. som utfordrer regelverket knyttet til tilvirkning på festivalområder. Videre kjenner Direktoratet til kommunenes utfordringer når det gjelder denne type bevillinger og arrangementer. Regelverket knyttet til å tildele og føre tilsyn med disse bevillingene er spesielt komplisert og gir kommunene både administrative og kontrollmessige utfordringer.

Nettopp på denne bakgrunn mener Direktoratet at det er et reelt behov for å avgrense unntaket mot bevillinger for en enkelt anledning for å tydeliggjøre og unngå at det skapes tvil om hvorvidt slike bevillinger kan omfattes av unntaket.»

Larvik kommune uttaler følgende:

«Ved arrangementer, festivaler, konserter mv. som avholdes på ulike steder hver gang antas det at aktørene selv vil kunne innrette seg slik at det ikke er nødvendig å utøve salg og skjenking fra samme areal. Det at ordningen sjeldent vil være praktisk aktuell taler etter Larvik kommunes oppfatning for at det bør avgrenses mot disse bevillingstypene. Slik Larvik kommune ser det vil det kunne foranledige mye tidsbruk til veiledning og behandling av søknader dersom det åpnes for en slik mulighet. Det vises i denne sammenhengen til at det allerede er knyttet utfordringer til kontroll av denne type bevillinger, da det ikke finnes effektive sanksjonsmuligheter utover å avslå eventuelle nye søknader fra samme aktør.»

Bærum kommune uttaler at

«... det vil være konstruktivt om lovteksten uttrykkelig sier noe om regelens innvirkning på ambulerende skjenkebevillinger og skjenkebevillinger gitt for en enkelt anledning.»

6.7.3 Departementets vurderinger og forslag

6.7.3.1 Hvilke typer tilvirkningstillatelser unntaket skal knyttes til

Departementet foreslår i kapittel 6.6 et vilkår om at drikken som skal selges må være egenprodu-

sert på stedet. For å kunne produsere alkoholholdig drikk for omsetning, kreves det en bevilling som gir rett til tilvirkning, jf. alkoholloven § 6-1. Dette kan enten være en statlig tilvirkningsbevilling eller en kommunal bevilling til salg eller skjenking som er utvidet til å omfatte tilvirkning.

Departementet har vurdert om forslaget bør begrenses til å gjelde salg og skjenking i tilknytning til statlige tilvirkningsbevillinger, men er kommet til at det ikke framstår å være tungtveiende grunner som taler for en slik begrensning. Departementet foreslår at ordningen også skal omfatte tilfeller der tilvirkningen skjer i henhold til utvidet kommunal skjenkebevilling etter alkoholloven § 4-2 tredje ledd, og tilfeller der tilvirkningen skjer i henhold til utvidet kommunal salgsbevilling etter § 3-1b første og andre ledd. Sistnevnte innebærer at en salgsbevilling vil kunne være utvidet til å gjelde tilvirkning etter § 3-1b første og andre ledd, samtidig som den er begrenset til kun å gjelde salg av egenprodusert drikk. Ingen høringsinstanser har tatt til orde mot dette. Departementet foreslår derfor at muligheten til salg og skjenking i samme lokale ikke skal begrenses til statlig tilvirkningsbevilling.

6.7.3.2 Hvilke typer bevilling som skal gi mulighet til salg i samme lokale som skjenking

Departementet opprettholder forslaget om å knytte mulighet til samlokalisert salg og skjenking til kommunal skjenkebevilling i kombinasjon med en kommunal salgsbevilling, begrenset til rett til salg av egenprodusert drikk.

Departementet har merket seg at ingen næringsaktører har tatt til orde for at det er behov for å tilrettelegge for den omvendte konstruksjon, dvs. kommunal salgsbevilling i kombinasjon med kommunal skjenkebevilling, begrenset til rett til skjenking av egenprodusert drikk. Videre har det ikke framkommet noe i høringen som tyder på at det er et praktisk behov for samtidig salg og skjenking i tilknytning til tilvirkning for innehavere av statlige skjenkebevillinger til tog, skip og fly.

Departementet har vurdert om ordningen i stedet burde lovfestes i form av en ordning hvor en skjenkebevilling kan utvides til å omfatte salg av egenprodusert drikk. Dette ville ha den fordel at retten til salg og skjenking fulgte av samme bevilling. Bevillingshaver ville da få ett enkelt bevillingsvedtak for salg og skjenking. På den annen side ville en slik konstruksjon bli svært komplisert, jf. de ulike systemer som gjelder for henholdsvis salg og skjenking (se nærmere om

dette i kapittel 6.9). Departementet kan ikke se at dette ville være forenklende for verken bransje eller bevillingsmyndighet som skal sette seg inn i og bruke regelverket. Departementet har derfor kommet til at en løsning som bygger på lovens system, hvor salg og skjenking gis som to ulike bevillingstyper, vil være å foretrekke.

Departementet har merket seg NHO mat og drikke sitt forslag om én bevilling for produksjon, salg og skjenking. Dagens lovverk inneholder løsninger som gjør det mulig å få en salgs- eller skjenkebevilling utvidet med rett til tilvirkning for salg/skjenking i egen virksomhet. Departementet anser det ikke aktuelt med en felles bevilling for salg, skjenking og tilvirkning. Dette ville bryte med lovens system med en kommunal bevillingsmyndighet (og kommunalt selvstyre) for salgs- og skjenkebevilling, og utgangspunktet om statlig bevillingsmyndighet for produksjon.

Departementet har vurdert om unntaket bør avgrenses mot salgs- og skjenkebevillinger gitt for en enkelt bestemt anledning eller for en bestemt del av året, og ambulerende skjenkebevillinger. Departementets utgangspunkt er at formålet med unntaket fra forbudet mot salg og skjenking i samme lokale – å tilrettelegge for salg og skjenking for produsenter som har begrenset plass til rådighet – vil kunne være aktuelt også ved slike bevillinger. Som enkelte høringsinstanser har pekt på, kan det være særskilte kontrollutfordringer knyttet til kortvarige bevillinger. På den annen side vil det uansett være opp til kommunen å vurdere om det er ønskelig å gi salgsbevilling og skjenkebevilling for samme lokale ved kortvarige arrangementer og eventuelt også sette særlige vilkår for slik tillatelse.

Videre vil det at unntaket fra forbudet mot samlokalisering vil være knyttet til tilvirkning, virke begrensende i seg selv, da ikke alle muligheter for tilvirkningsrett er aktuelle for tidsavgrensede salgs- og skjenkebevillinger. Salgsbevillinger gitt for en bestemt del av året eller for en bestemt anledning, kan ikke utvides til å omfatte tillatelse til tilvirkning for salg i egen virksomhet. Ambulerende skjenkebevillinger kan heller ikke utvides til å omfatte tillatelse til tilvirkning for skjenking i egen virksomhet. Skjenkebevillinger gitt for en bestemt del av året eller for en enkelt bestemt anledning, kan imidlertid utvides til å omfatte rett til tilvirkning for skjenking i egen virksomhet. Videre kan tilvirkningsretten uansett følge av statlig tilvirkningsbevilling.

Selv om det kan oppstå særlige kontrollutfordringer og merarbeid knyttet til søknader for slike bevillinger, tilsier formålet med unntaket at ord-

ningen bør omfatte også disse bevillingstypene. Departementet har merket seg innspillet fra Bærum kommune om at forholdet til de kortvarige bevillingene bør gå tydelig fram av lovteksten. Departementet mener at dette ville bryte med lovens system og slik virke forvirrende når det ikke er valgt en slik løsning for andre ordninger i loven. Det er presisert at unntaket omfatter slike bevillinger i de særlige merknadene til § 3-1c i kapittel 9.

6.8 Hvordan skille mellom solgt og skjenket drikk

6.8.1 Høringsnotatets forslag

I høringsnotatet viste departementet til at det er ulike regler for henholdsvis solgt og skjenket drikk, og at solgt og skjenket drikk derfor må holdes fra hverandre ved samlokalisert salg og skjenking.

Det ble foreslått et krav om forsegling av solgt drikk. Det ble uttalt at forsegling av solgt drikk vil skille solgt drikk fra skjenket drikk, noe som vil skape tydelighet både for bevillingshaver og kontrollmyndighet. Departementet foreslo ikke konkrete eller detaljerte krav til hvordan forsegling skal skje, men at det ville være opp til kommunen som bevillingsmyndighet å vurdere dette. Samtidig ble det bemerket at forsegling av den type som benyttes ved avgiftsfritt salg på flyplasser åpenbart ville oppfylle det foreslåtte kravet. Departementet foreslo en forskriftshjemmel for nærmere bestemmelser om forsegling dersom det skulle vise seg å bli behov for dette. I forslaget til lovtekst ble det foreslått en formulering om at forseglingen skal skje på salgstidspunktet og være intakt så lenge drikken befinner seg på salgs- og skjenkestedet. Det ble bedt om høringsinstansenes syn på om det er behov for dette detaljeringsnivået. Videre uttalte departementet at det vil vurderes om det er behov for å utarbeide veiledningsmateriell til kommunene.

Det gikk fram av høringsnotatet at departementet hadde vurdert om det i stedet for eller i tillegg til et krav om forsegling vil være nødvendig å foreslå særlige krav knyttet til når utleveringen av solgt drikk skal kunne skje. Departementet pekte på at et krav om at utlevering ikke skal skje før kunden skal forlate lokalet, ville kunne bidra til å sikre mot konsum av solgt drikk på stedet. Et krav om at utlevering ikke skal skje til berusede personer ville være i tråd med formålet bak eksisterende regler hvor det ikke skal selges til personer som er åpenbart påvirket. Det kunne bidra til å

unngå at personer som har besøkt skjenkestedet og senere konsumerer alkoholholdig drikk som er solgt samme sted blir åpenbart beruset. På den annen side ville slike regler kunne bli kompliserte, da de ville utfordre dagens system for tidsbegrensninger for salg, utlevering og skjenking, og potensielt flytte grensene for hva en bevillingshaver for salg har ansvaret for. Departementet ba om høringsinstansenes syn på disse spørsmålene. Departementet la som utgangspunkt til grunn at gjeldende bestemmelser vil være tilstrekkelige. Det ble særlig vist til forskrift av 8. juni 2005 nr. 538 forskrift om omsetning av alkoholholdig drikk mv. (alkoholforskriften) §§ 3-2 og 4-4 om at det må påses at det ikke drikkes i salglokalet og at skjenket alkoholholdig drikk tas med utenfor skjenkelokalet, sett i sammenheng med begrensningene på stedets størrelse og begrensningen knyttet til egenprodusert drikk. Det ble også vist til at spørsmålet må ses i sammenheng med hensynet til å lage et så lite komplisert regelverk og så få nye kontroll- og tolkningsutfordringer som mulig.

Videre foreslo departementet enkelte tekniske tilpasninger i alkoholforskriften §§ 3-2 og 4-4.

6.8.2 Høringsinstansenes syn

Flere høringsuttalelser har uttalt seg om spørsmålet om det skal stilles særlige krav om forsegling for å sikre at solgt og skjenket drikk holdes adskilt.

Blant kommunene er det ulike syn. *Kvalsund kommune* uttaler:

«En av hovedutfordringene med denne lovendringen vil være hvordan man skal sikre at solgt alkohol ikke konsumeres på stedet. Forslaget om forsegling støttes. Det bør settes en standard for disse forseglingsposene, likt for hele landet. Slik sikrer man likebehandling og lik praksis, for alle parter.»

Kvalsund kommune uttaler videre at en annen måte å sikre at solgt og skjenket drikk kan holdes adskilt, vil være krav om bruk av glass ved skjenking og krav om en viss type emballasje ved salg.

Larvik kommune uttaler:

«Slik Larvik kommune ser det bør lovtæksten ha det detaljeringsnivået som er foreslått. Larvik kommunen vurderer at det er et klart behov for at det i tillegg til dette bør stilles krav om at kvitteringen legges oppi den forseglede posen, slik som på flyplassen, for å sikre at kontroll med salgstidspunktet skal kunne gjennomføres.»

Bergen kommune uttaler:

«Bergen kommune er positive til krav om forsegling og støtter forslaget om at det skal være opp til kommunen å vurdere hvilke krav som skal stilles for at forseglingskravet anses oppfylt.»

Oslo kommune uttaler:

«Oslo kommune er enig i at det er viktig å kunne skille mellom hva som er solgt drikk og hva som er skjenket drikk. Dette vil skape tydelighet både for bevillingshaver og kontrollmyndighet. Oslo kommune er enig i at det ikke er behov for konkrete eller detaljerte krav til hvordan forsegling skal skje.»

Kristiansand kommune uttaler:

«Forsegling bør standardiseres og fastsettes av departementet over hele Norge. Dette har for øvrig ikke noe å gjøre med kommunenes selvråderett, da kommunene selv kan velge om man vil gi slik bevilling eller ei. Det skaper forutsigbarhet for kunder og salgssteder i hele landet, slik at man vet hva man har å forholde seg til og at dette ikke er forskjellig fra kommune til kommune.

Det vil neppe være særlig praktisk å ha ytterligere forsegling av alkoholholdig drikk enn det som er på flasker og bokser i dag. For det første vil eksempelvis et krav om tax-free-lignende poser medføre en del ekstra merarbeid for selger. For det andre vil det ut fra et kontrollhensyn være like enkelt for en kunde å åpne en kjøpt boks eller flaske, som det vil være å åpne en tax-free-lignende pose og deretter åpne en boks eller flaske på stedet.

I stedet for å pålegge en ytterligere forsegling på flasker og bokser, bør det drøftes når salg og utlevering av solgt drikk kan skje.»

Også *Ulstein kommune* uttaler seg i denne retning:

«Ulstein kommune støtter ikkje forslaget om forsegling av drikke som vert selt. Dette fordi [...] ordninga skal gjelde for «mindre lokale», som vil vere greie og oversiktlege. Ei ordning med forsegling vil difor vere unødvendig byråkratisk. God kontroll frå tilsette, og ei klår oppmoding til kjøparane om å ikkje konsumere drikke som er handla på salsbevilling vil vere tilstrekkeleg. Om det skal innførast eit krav om forsegling må det vere departementet som tek

stilling til kva forseglingsmåtar som skal vere [...] tillatne. Kommunen frårår å innføre ordningar som medfører auka bruk av plast, slik som den typen som vert nytta ved Tax Free sal på flyplassar m.m.»

Hardanger siderprodusentlag uttaler at

«kravet om forsegling bør tilpassast det einstilte produkt, og ikkje utformast på ein slik måte at det medfører fordyrande kostnader eller miljømessig belastning. For siderprodusentar vil eit naturleg skilje vera at uopna flasker er sidestilt med forsegling, og at skjenking av sider skjer i glas.»

Forbundet mot rusgift uttaler:

«Vi ser for oss at det foreslåtte tiltaket med merking, tilsvarende det som skjer med taxfree-alkohol, ikke i samme grad vil bli forstått og etterlevd f.eks. av utenlandske turister som ikke har satt seg inn i norske alkoholbestemmelser, og som kan tenke seg å kjøpe en flaske øl eller vin og avnytte denne i skjenke-lokalet. Dette vil kunne gjøre kontrollen vanskelig eller ubehagelig. Evt må det stilles krav om at kjøpte varer ikke kan utleveres før kunden forlater stedet.»

Vin- og brennevinleverandørenes forening uttaler:

«Når det gjelder forsegling, ser vi ingen grunn til å stille krav om dette ut over det som er vanlig rundt salg av alkoholprodukter i dag.»

Bryggeri- og drikkevareforeningen uttaler:

«BROD ser ikke at det behov for nye, særskilte tiltak som sikrer at solgt og skjenket drikk holdes fra hverandre. De aktuelle produktene selges jo nettopp i forseglet stand (lukket boks / korket flaske). Krav om ytterligere forsegling innebærer at bedriftene pålegges utgifter og merarbeid uten at det skapes «merverdi» hverken i form av bedre kontroll eller økt verdiskaping.

Dersom departementet likevel ser behov for nye tiltak, mener vi subsidiært at kravene til dette må forankres i forskrift og ikke i lov. Det vil da være svært viktig at myndighetene ikke detaljregulerer hva som er godkjent forsegling eller ikke (for eksempel er mange i dag opptatt av å begrense bruken av engangsplass; det kan tenkes en rekke ulike alternative løsninger

som oppfyller intensjonen – her foregår det raskt en løpende utvikling).»

NHO mat og drikke uttaler:

«Krav om forsegling ut over at flasker/bokser er uåpnet, er fordyrende og unødvendig. Kravet står ikke i forhold til det som ønskes oppnådd.»

Helsedirektoratet uttaler:

«I henhold til gjeldende rett er det ikke anledning til å nyte medbrakt alkohol [...] på et skjenkested. Overtredelsen foreligger ved konsum. Det er opp til skjenkestedet å vurdere hvorvidt gjester kan ha med seg alkoholholdig drikk for eksempel i en veske, bag ol. når de befinner seg på skjenkestedet. [...] Et eksempel kan være at en gjest har handlet [...] på Vinmonopolet [...]. Det at gjesten har drikken i vesken innebærer ingen overtredelse i seg selv, men risikoen for konsum vil være tilstede.

Slik direktoratet vurderer det vil den foreslåtte ordningen være gjenstand for en tilsvarende risiko. Samtidig kan det være grunn til å tro at flere ønsker å kjøpe drikk på et slikt sted når det er muligheter til å kjøpe drikk som er ment til konsum på et senere tidspunkt. Da den foreslåtte ordningen vil gjelde for svært små lokaler fremstår det likevel som enklere for bevillingshaver å ha oversikt over lokalet enn et ordinært skjenkested med betydelig større areal.

Den foreslåtte ordningens arealbegrensning, taler mot en regulering av dette. Av samme grunn vil direktoratet bemerke at et krav til forsegling fremstår som en unødvendig ordning. Det bør også av miljømessige hensyn, vurderes om dette kan ivaretas på annen måte. Direktoratet foreslår at det overlates til bevillingshaver å innføre rutiner som sikrer at driften utøves i henhold til alkoholloven og forskriften. Dette kan for eksempel gjøres enkelt ved at all utskjenket drikk skjenkes i glass og at solgt drikk selges på flasker/ i lukket forpakning. Bevillingshaver må uansett foreta en kontinuerlig vurdering og ha oversikt og kontroll med hva gjestene foretar seg til enhver tid, i tråd med kravet om at forsvarelig drift.»

En del instanser ønsker at eventuelle krav knyttet til forsegling følges opp med veiledningsmaterieil til kommunene, og flere er også positive til en for-

skriftshjemmel slik at det kan gis nærmere bestemmelser om forsegling dersom det viser seg å bli behov for dette.

Flere høringsinstanser kommenterer spørsmålet om det bør stilles særlige krav til når solgt vare skal kunne utleveres. Som det går fram av sitatene over, mener noen at slike krav er å foretrekke framfor særskilte krav om forsegling.

Actis – rusfeltets samarbeidsorgan uttaler:

«Regelverket må utformes slik at det unngås å utlevere alkoholholdig drikk til åpenbart berusede personer. Det bør derfor foreslås krav til når og til hvem utleveringen av alkohol skal skje.»

Kristiansand kommune mener at

«utlevering av solgt drikk ikke bør skje før kunden skal forlate lokalet for å forhindre konsum av solgt drikk på stedet. Samtidig må det også tas høyde for at man ikke skal utlevere solgt drikk til en person som er åpenbart påvirket, jf. alkoholforskriften § 3-1.»

Andre kommuner ser annerledes på spørsmålet.

Bergen kommune uttaler:

«Bergen kommune mener det ikke vil være nødvendig med særlige krav knyttet til når utleveringen av solgt drikk kan skje, men at dette er noe det enkelte sted må finne en hensiktsmessig løsning på. Når det gjelder salg til berusede personer vurderes dette som ivaretatt av eksisterende regelverk.»

Bærum kommune og *Oslo kommune* uttaler seg i samme retning.

Larvik kommune uttaler:

«Dersom det legges opp til at den alkoholholdige drikken skal utleveres på et senere tidspunkt, etter utløpet av tillatt salgstid, vil dette reise spørsmål ved om også nettbutikker kan utlevere etter utløpet av salgstiden.»

Vin- og brennevinleverandørenes forening uttaler:

«Vi ser ingen grunn til å stille krav om at man ikke kan utlevere kjøpt vare før ved avreise. Reglene for skjenking vil uansett gjelde, og da kan man ikke nyte såkalt «medbragt». I alle andre sammenhenger er det lov å ha med annen alkohol enn den man evt. kjøper med skjenkebevilling. Man kan gå inn i en daglig-

varebutikk med en polpose, eller man kan gå rundt på polet med en pose alkohol kjøpt tidligere eller et annet sted. Og man kan ta med en polpose inn på en restaurant eller bar. Det eneste sted der man ikke får ta med «medbragt» er på festivaler/konserter, og det har sin logiske forklaring.»

Bryggeri- og drikkevareforeningen uttaler:

«Forslaget om et alternativ der kjøpt drikk ikke skal utleveres før kunden skal forlate stedet er både upraktisk og vanskelig å gjennomføre.»

Helsedirektoratet uttaler:

«Et krav om at utlevering ikke skal skje til personer som er åpenbart påvirket, mener direktoratet ivaretas av gjeldende regelverk.

Når det gjelder forslaget om å utlevere solgt drikk til gjestene når de forlater skjenkestedet vil dette innebære at solgt drikk i mange tilfeller vil kunne bli utlevert etter salgstidens slutt. Det understrekes at det etter gjeldende rett ikke skal utleveres alkoholholdig drikk etter salgstidens utløp. Av hensyn til et enkelt regelverk og likebehandling bør dette gjelde for denne ordningen også. Direktoratet kan derfor ikke støtte forslaget.»

6.8.3 Departementets vurderinger og forslag

Departementet fastholder at det er nødvendig å sikre at solgt og skjenket drikk holdes fra hverandre, slik at de ulike bestemmelsene for salg og skjenking kan kontrolleres. Dette gjelder blant annet de ulike tidsbestemmelsene og bestemmelsene for å konsumere drikk i lokalet og ta med drikk ut av lokalet. Se nærmere om dette i kapittel 6.9. På den annen side legger departementet vekt på å fastsette så få særlige tilpasninger som mulig, av hensyn til et enkelt regelverk og til at regelverket skal være så lite byrdefullt som mulig for næring og bevillingsmyndighet.

Departementet har merket seg at høringsinstansene i all hovedsak er enige i at det er behov for å holde solgt og skjenket vare adskilt. På den annen side er det uenighet om hvilke krav det vil være nødvendig å stille. Overordnet kan man si at bransjeaktørene er negative til særlige krav, de rusmiddelpolitiske organisasjonene mener det bør stilles konkrete krav, mens kommunene er delte i sitt syn. Kommunene skal håndheve regel-

verket, og det er viktig at reglene oppleves som håndterbare av kommunene.

Det blir spørsmål om det skal fastsettes særlig lovkrav til forsegling, utlevering eller annet for å sikre at solgt og skjenket drikk holdes adskilt.

Etter en grundig vurdering av høringsinstansenes innspill har departementet kommet til at det ikke bør foreslås lovkrav om særskilt forsegling av drikk som selges i henhold til salgsbevilling gitt for samme lokale som skjenkebevilling, eller krav om at skjenket drikk skal leveres ut i glass og ikke i originalemballasje. Slike krav ville skille solgt drikk fra skjenket drikk, og skape tydelighet både for bevillingshaver og kontrollmyndighet. Det blir likevel et spørsmål om merverdien står i forhold til den belastning et slikt krav vil være for bevillingshaver. Et særskilt krav om forsegling ville kreve detaljerte reguleringer og ressurser til veiledning. I tillegg ville slike krav kunne innebære negative miljømessige konsekvenser, jf. at en aktuell løsning kunne være bruk av plastposer med forseglet lukking.

Departementet har merket seg at flere høringsinstanser viser til at solgte produkter er lukket når de kjøpes, og at dette i seg selv vil innebære en tilstrekkelig forsegling av varene, da produkter som skjenkes overleveres til kunden i åpnet flaske/boks eller i glass. Departementet er enig i dette. Departementet vil imidlertid bemerke at regelverket per i dag ikke inneholder noe krav om at solgt vare skal leveres ut i lukket forpakning, eller om at skjenket vare skal leveres ut åpnet. Det er heller ikke krav om at en vare som er solgt i lukket forpakning ikke kan åpnes på salgsstedet. Kravet i alkoholforskriften § 4-4 er kun knyttet til konsum.

På den annen side antas kravene i alkoholforskriften §§ 3-2 og 4-4 uansett å bidra til å redusere eventuelle praktiske problemer knyttet til å holde solgt og skjenket vare fra hverandre. Videre vil departementet bemerke at lokalenes begrensede størrelse vil bidra til oversiktighet og redusere behovet for ytterligere regulering.

Dette innebærer at departementet heller ikke ser grunn til å fastsette særlige regler om utlevering av alkoholholdig drikk. Departementet vil trekke fram at enkelte høringsinstanser har pekt på at gjeldende regler om skjenking og salg til berusede personer mv. i tilstrekkelig grad må anses å ivareta hensynet til å sikre at det ikke selges eller skjenkes på en uforsvarlig måte. Departementet vil i denne sammenheng vise til at gjeldende regelverk ikke inneholder forbud mot å ta med alkoholholdig drikk (som man har kjøpt et annet sted) inn på et sted med skjenkebevilling.

Det som er forbudt er å konsumere medbragt på skjenkestedet. Departementets oppfatning er at dette i all hovedsak er håndterbart for bevillingshavere og bevillingsmyndighet. Departementet ser at dette kan medføre særlige utfordringer for store og uoversiktlige bevillingsarealer. Samlokalisert salg og skjenking vil imidlertid være knyttet til et lite og dermed i utgangspunktet nokså oversiktlig lokale.

Videre vil departementet vise til at lovens tillatte utleveringstider for solgt alkoholholdig drikk er betydelig kortere enn lovens tillatte tider for skjenking av alkoholholdig drikk. En regel om at utlevering ikke kunne finne sted før personen skulle forlate lokalet ville dermed enten måtte hvile på et unntak fra lovens utleveringstider for salgsbevilling, eller medføre praktiske utfordringer for kunder som ville måtte passe på å forlate skjenkestedet innen salgstiden opphørte for å kunne få utlevert den solgte drikken. Departementet mener at en slik regel verken ville være god eller praktiserbar.

Departementet legger i utgangspunktet til grunn at gjeldende bestemmelser, ikke minst alkoholforskriften §§ 3-2 og 4-4, samt begrensningene på stedets størrelse og begrensningen knyttet til egenprodusert drikk, i tilstrekkelig grad vil ivareta behovet for å skille solgt og skjenket vare og dermed sikre forsvarlig salg og skjenking av alkohol. Hensynet til å lage et så lite komplisert regelverk og så få nye kontroll- og tolkningsutfordringer som mulig understøtter denne konklusjonen.

Departementet viser videre til at kommunen kan sette vilkår i bevillingsvedtaket, dersom den anser at det foreligger et behov for særlige regler om utlevering, forsegling av produkter eller lignende tiltak for et bevillingslokale.

Departementet foreslår likevel en forskriftshjemmel slik at det, hvis det viser seg behov, kan fastsettes bestemmelser om forsegling eller annet for å sikre at solgt og skjenket vare holdes adskilt ved salg og skjenking i samme lokale. Departementet legger til grunn at det uansett ikke vil være behov for å fastsette krav til særskilt forsegling i form av ekstra emballasje, men vil ved behov vurdere forskriftsbestemmelser som tydeliggjør at solgt vare skal leveres ut i lukket forpakning, at skjenket vare skal leveres ut i åpnet forpakning og at en vare som er solgt i lukket forpakning ikke kan åpnes på salgsstedet.

Ingen høringsinstanser har kommentert forslagene om tekniske tilpasninger i alkoholforskriften §§ 3-2 og 4-4, departementet vil følge opp dette i henhold til forslagene i høringsnotatet.

6.9 Forholdet til alkohollovens ulike bestemmelser for salg og skjenking

6.9.1 Høringsnotatets forslag

Av hensyn til et enkelt, forståelig og konsistent regelverk, ble det foreslått at utgangspunktet skulle være at alkohollovens alminnelige bestemmelser skal gjelde uten tilpasninger også der salg og skjenking tillates i samme lokale.

På grunn av de ulike kontrollhensynene som gjør seg gjeldende for henholdsvis salg og skjenking, og ikke minst av hensyn til å unngå konkurransevridning, ble det lagt til grunn at det som hovedregel ikke ville være aktuelt å harmonisere kravene ved salg og skjenking der salg og skjenking skal skje i samme lokale. Dette innebærer at alkohollovens bestemmelser om salg og salgsbevilling ville gjelde for salgsvirksomheten, og at alkohollovens bestemmelser om skjenking og skjenkebevilling ville gjelde for skjenkevirksomheten.

Det ble i høringsnotatet vist til alkohollovgivningens bestemmelser om forholdet mellom salg og skjenking og beruselse, lovens bestemmelser om hvor drikk kan konsumeres/tas med, bestemmelsene om bevillingsgebyr og bestemmelsene om internkontroll. Det ble videre vist til lovens åpningstidsbestemmelser.

Det ble lagt til grunn at det ville være i tråd med gjeldende rett at samme person utpekes som styrer og stedfortreder for både salgsbevillingen og skjenkebevillingen.

Når det gjelder prikktildelingssystemet (systemet for inndragning av bevilling ved overtredelser) i alkoholforskriften kapittel 10, ble det foreslått å inkludere det foreslåtte kravet om forsegling, og at brudd på forsegling skal medføre én prikk. Departementet foreslo videre å presisere at brudd på alkoholforskriften § 3-2 om konsum i salgslokaler skal medføre én prikk. Dette er et forhold som ved en inkurie ikke er omfattet av dagens liste over regelbrudd som gir prikker.

Videre ble det vist til at kommunens kontroll vil kunne foregå samtidig for begge bevillinger, men at utgangspunktet etter alkoholloven vil være at en inndragningssak etter omstendighetene vil kunne omfatte kun den ene eller begge bevillinger. Imidlertid foreslo departementet på dette punkt å avvike fra lovens system, ved å foreslå at det skulle fastsettes at kontroll og avvik skal ses under ett for salgsbevilling og skjenkebevilling gitt for samme lokale.

Departementet vurderte at det ikke var behov for ytterligere reguleringer, men ba om høringsinstansenes syn på dette.

6.9.2 Høringsinstansenes syn

Bryggeri- og drikkevareforeningen uttaler at foreningen

«støtter at alkohollovens alminnelige bestemmelser som utgangspunkt skal gjelde uten tilpasninger også der salg og skjenking tillates i samme lokale.»

Helsedirektoratet uttaler:

«Direktoratet kan ikke se at det skal være noen andre tungtveiende grunner til at innehavere med svært begrensede lokaler skal kunne selge drikken lengre enn andre bevilingshavere med større lokale, som faller inn under lovens hovedregel om at det skal være separate område/lokaler. Direktoratet støtter således departementets vurdering med hensyn til like konkurranseforhold for den foreslåtte ordningen med samlokalisering av salg og skjenking, og innehavere av alminnelige salgsbevilling.»

Norsk nærings- og nytelsesmiddelarbeiderforbund uttaler:

«Åpningstider i forhold salg av alkohol etter Alkoholloven §3-1b må fortsatt følge bestemmelsene i §3-4a.»

Actis – rusfeltets samarbeidsorgan uttaler:

«For å unngå utfordringer knyttet til tidsbegrensninger for salg, kan et alternativ være å knytte skjenkebevillinger ved tilvirkningssted til de kommunale salgstidene for alkohol, og at solgt drikk ikke utleveres før kunden skal forlate salgs- og skjenkestedet.»

DNT – edru livsstil uttaler det samme som Actis på dette punkt.

Kvalsund kommune ber om at det presiseres om det skal utarbeides en felles kunnskapspørve for styrer/stedfortreder eller om styrer/stedfortreder må inneha begge prøvene når det gis bevillinger for salg og skjenking for samme lokale.

Bærum kommune uttaler at høringsforslaget vil omfatte få steder, og at

«prikktildelingssystemet [...] derfor [...] kan tilpasses nå og at dette i liten grad vil påvirke evalueringen av prikktildelingssystemet.»

Også *Bryggeri- og drikkevareforeningen* mener at

«[e]t eventuelt nytt krav om forsegling [gjerne må] inkluderes i prikktildelingssystemet allerede nå. At brudd på forsegling skal innebære én prikk virker rimelig.»

Actis – rusfeltets samarbeidsorgan, Arbeiderbevegelsens rus- og sosialpolitiske forbund og IOGT i Norge

«støtter forslaget om å inkludere brudd på forsegling og om konsum i salgslokalet i prikktildelingsstystemet. Videre støtter vi forslaget om å se ilagte prikker og inndragningsvedtak under ett for begge bevillingene.»

Også *Larvik kommune* mener at et eventuelt krav om forsegling kan inkluderes i systemet nå. Videre uttaler kommunen:

«Det foreslås at kontroll og avvik skal ses under ett for salgsbevilling og skjenkebevilling gitt for samme lokale, slik at ilagte prikker og et eventuelt inndragningsvedtak vil gjelde begge bevillingene samlet, basert på forenklingssyn og hensynet til at begrunnelsen for inndragningsinstituttet er knyttet til om bevillingshaver er egnet til å drive med omsetning med alkohol. Dette er Larvik kommune enig i, basert på den begrunnelse som er trukket frem av departementet.»

Oslo kommune skriver:

«Kommunens syn på om dette bør innarbeides i prikktildelingssystemet er at det kan argumenteres for at det ikke er et prekært behov for å gjøre dette nå ved innføringen av endringen. Det vil etter kommunens syn være hensiktsmessig å se hvor mange som vil benytte seg av endringen. Kommunene kan følge opp overholdelsen av regelverket uten at denne sanksjonsmuligheten er på plass umiddelbart.»

Vin- og brennevinleverandørenes forening uttaler:

«Forslaget om å opprettholde systemet med separate bevillinger, men samtidig innføre et system der prikker og eventuell inndragning gjelder for begge, er ikke konsistent. Har man

separate bevillinger, må eventuelle sanksjoner følge den aktuelle bevillingen.»

Bryggeri- og drikkevareforeningen og *NHO reiseliv* uttaler seg i samme retning. *NHO reiseliv* etterlyser en klargjøring av de ulike kravene til salg og skjenking av alkoholholdig drikk.

6.9.3 Departementets vurderinger og forslag

Av hensyn til et enkelt, forståelig og konsistent regelverk, foreslås det som utgangspunkt at alkohollovens alminnelige bestemmelser skal gjelde uten tilpasninger også der salg og skjenking tiltales i samme lokale.

For salg og skjenking gjør ulike kontrollhensyn seg gjeldende. Slik er det også der salg og skjenking tillates i samme lokale. Av hensyn til dette, og for å unngå konkurransevridning, vil utgangspunktet være at alkohollovens bestemmelser om salg og salgsbevilling skal gjelde for salgsvirksomheten. Videre vil alkohollovens bestemmelser om skjenking og skjenkebevilling gjelde for skjenkevirksomheten.

Alkoholloven inneholder blant annet følgende bestemmelser for henholdsvis salg og skjenking: Det er ikke lov til verken å selge eller skjenke til personer som er åpenbart påvirket. Samtidig er det bare skjenking som ikke er tillatt til personer som antas å ville bli åpenbart påvirket dersom de får mer å drikke, jf. alkoholloven § 8-11. Dette er en tilsiktet forskjell, i og med at man ikke kan legge til grunn at solgt drikk skal konsumeres umiddelbart og av kjøper alene. Videre er det ikke lov til å ta skjenket drikk ut av skjenkelokalet, mens det ikke er tillatt å konsumere solgt drikk i salgslokalet. Dette følger av alkoholloven § 8-9, og er også presisert i alkoholforskriften §§ 3-2 og 4-4. Høringen gir støtte til forslaget om at disse bestemmelsene må opprettholdes også ved salg og skjenking fra samme lokale.

Det er videre ulike rammer for henholdsvis skjenketider og salgstider for alkoholholdig drikk. Det betyr at kommunen må beslutte skjenketider og salgstider for bevillingene som ligger innenfor lovens maksimalgrenser for de to bevillingstypene. Salg vil måtte opphøre innen klokken 20.00 på hverdager og klokken 18.00 på lørdager, jf. alkoholloven §§ 3-7 og 3-4a. Av hensyn til konkurranseforholdene til innehavere av alminnelige salgsbevillinger, anser departementet det som en uaktuell løsning å la salgstiden følge skjenketiden.

Videre må satsene for bevillingsgebyr for henholdsvis salg og skjenking legges til grunn for

henholdsvis solgt og skjenket drikk. Se alkoholforskriften kapittel 6. Dette innebærer at bevilingshaver vil måtte holde solgt og skjenket drikk adskilt også i sine regnskaper, da det skal betales ulikt gebyr for varene som er henholdsvis solgt og skjenket.

Videre vil internkontrollen etter alkoholforskriften kapittel 8 måtte tilpasses at det utøves to bevillinger i samme lokale.

Når det gjelder kravet om styrer og stedfortreder etter alkoholloven § 1-7c, legger departementet til grunn at det vil være i tråd med gjeldende rett og Helsedirektoratets veiledning til alkoholloven på helsedirektoratet.no at samme person utpekes som styrer og stedfortreder for både salgsbevillingen og skjenkebevillingen. Departementet skal bemerke at det vil følge av gjeldende rett at styrer og stedfortreder i et slikt tilfelle vil måtte ta både kunnskapsprøven for salg og kunnskapsprøven for skjenking, jf. alkoholforskriften §§ 5-1 og 5-4. Det ville innebære en forenkling for bevilingshaver dersom det ble utarbeidet en felles prøve for dette formål. Departementet mener imidlertid at det antatt lille omfanget vil innebære at den forenkling dette vil medføre for aktørene ikke vil stå i forhold til de ressurser som vil gå med til å utarbeide en egen prøve for dette formål, og mener derfor at det ikke skal utarbeides en felles prøve. Dette kan eventuelt revurderes dersom det skulle vise seg å oppstå større utfordringer knyttet til dette.

Departementet viser til at det er lagt til grunn at det i utgangspunktet ikke skal gjøres endringer i prikktildelingssystemet i alkoholforskriften kapittel 10 mens systemet er under evaluering. Endringer for å tilpasse systemet til mindre endringer i alkoholloven, vil imidlertid antagelig ikke påvirke evalueringen. På denne bakgrunn legger departementet opp til å inkludere eventuelle nye krav om forsegling eller lignende umiddelbart dersom forskriftshjemmelen for å gi slike krav tas i bruk. Videre vil departementet følge opp forslaget om å presisere at brudd på alkoholforskriften § 3-2 om konsum i salgslokaler skal inkluderes i prikktildelingssystemet. Dette er et forhold som ved en inkurie ikke er omfattet av dagens liste over regelbrudd som gir prikker.

Departementet legger til grunn at kommunens kontroll vil kunne foregå samtidig for begge bevillinger. På den annen side vil utgangspunktet etter alkoholloven være at en inndragningssak etter omstendighetene vil kunne omfatte kun den ene eller begge bevillinger. I høringen ble det foreslått å fastsette at kontroll

og avvik skal ses under ett for salgsbevilling og skjenkebevilling gitt for samme lokale. Forenklingshensyn og hensynet til at begrunnelsen for inndragningsinstituttet er knyttet til om bevilingshaver er egnet til å drive omsetning med alkohol, kan trekke i retning av at bevillingene bør vurderes samlet og som en bevilling. Ilagte prikker og et eventuelt inndragningsvedtak ville dermed gjelde begge bevillingene samlet. Flere høringsinstanser har uttalt at de er uenige i dette. Departementet ser at forslaget bryter med prinsippet om at alkohollovens system skal legges til grunn, jf. at det er valgt en løsning med to bevillinger, en salgsbevilling og en skjenkebevilling. Departementet ser at begge løsninger har ulemper, men har kommet til ikke å ville opprettholde forslaget om at kontroll og avvik, herunder inndragning, skal ses under ett for begge bevillinger. Dette innebærer at kontroll av bevillinger gitt for samme lokale ikke vil undergis særskilt lovregulering, da en løsning hvor bevillingene vurderes hver for seg følger av lovens gjeldende system.

Departementet skal imidlertid bemerke at tilsynsmyndigheten i det enkelte tilfelle vil måtte vurdere om et brudd skal anses som brudd på den ene eller begge bevillinger. Etter forholdene vil det derfor kunne ilegges prikker for samme forhold for både salgs- og skjenkebevillingen. For eksempel dersom det avdekkes brudd på kravet om styrer eller det avdekkes alkoholreklame i salgs- og skjenkelokalet. Andre brudd, for eksempel skjenking til mindreårige eller brudd på de salgstider som er fastsatt i bevillingsvedtaket, vil imidlertid kun medføre prikker for en av bevillingene.

6.10 Forholdet til den kommunale alkoholpolitiske råderetten

I høringsnotatet ble det understreket at forslaget innebærer at kommunene som bevillingsmyndighet gis *mulighet* til å gi bevilling for salg av egenprodusert drikk og skjenkebevilling for et mindre lokale i tilknytning til tilvirkning. Det innebærer ikke at søkere som oppfyller kravene om tilknytning til tilvirkning, mindre lokale og salg av egenprodusert drikk gis *rett* til å få slike bevillinger for samme lokale. Forholdet vil falle innunder den alkoholpolitiske kommunale selvråderetten. Det vil derfor være opp til den enkelte kommune å vurdere om det er ønskelig å gi slike bevillinger i kommunen, og hvis ja, vurdere i hvilke tilfeller og på hvilke vilkår slike bevillinger skal kunne gis.

Kommunene har en betydelig skjønnsmargin i salgs- og skjenkesaker, og vil kunne beslutte at man av alkoholpolitiske årsaker ikke ønsker bevilning til salg og skjenking i samme lokale i vedkommende kommune. Kommunen vil også kunne beslutte at slike bevillinger kan gis til enkelte konsepter, men ikke til andre, da kontrollutfordringene kan vurderes som ulikt håndterbare innenfor ulike konsepter.

Departementet vil framheve at det ikke er kommet inn innspill i høringsrunden som gir grunn til å revurdere dette.

Bergen kommune uttaler tvert om at

«... det er viktig at forholdet faller innunder den alkoholpolitiske kommunale selvråderetten. Bergen kommune vil derfor ta stilling til om det skal gis slike bevillinger i kommunen, og i så fall i hvilke tilfeller og på hvilke vilkår slike bevillinger skal gis.»

6.11 Svalbard

I høringsnotatet ble det vist til at det er planlagt en revisjon av alkoholforskriften for Svalbard. Reglene for salg og skjenking på Svalbard avviker til dels fra reglene på fastlandet, og det ble framholdt at den her foreslåtte ordningen ikke uten regelverkstilpasninger vil kunne gjøres gjeldende for Svalbard. Departementet foreslo derfor at spørsmålet om ordningen skal gjøres gjeldende for Svalbard vurderes senere, i forbindelse med revisjonen av Svalbard-forskriften.

Departementet registrerer at ingen høringsinstanser er uenige i denne vurderingen, og opprettholder derfor forslaget.

7 Tilgang til opplysninger fra Folkeregisteret

7.1 Gjeldende rett

Salg, skjenking og tilvirkning av alkoholholdig drikk er bevillingspliktig, jf. alkoholloven § 1-4a. Kommunen er bevillingsmyndighet, med mindre det gis statlig bevilling. I de tilfellene det gis statlig bevilling er det departementet som er bevillingsmyndighet. Denne myndigheten er delegert til Helsedirektoratet, ved forskrift 18. mars 2010 nr. 425 om delegering av myndighet fra Helse- og omsorgsdepartementet til Helsedirektoratet.

For at bevillingsmyndighetene skal kunne utføre de oppgavene de er pålagt etter alkoholloven, er det nødvendig å innhente opplysninger fra ulike offentlige organer. For eksempel opplysninger fra Folkeregisteret om en bevillingshavers fulle navn, bostedshistorikk og fødselsnummer. Det er ingen særskilt hjemmel i alkoholloven til å innhente opplysninger fra Folkeregisteret. Slike opplysninger har blitt innhentet med hjemmel i lov om folkeregistrering (folkeregisterloven) fra 16. januar 1970.

Folkeregisterloven fra 1970 inneholdt en egen bestemmelse om utlevering av folkeregisteropplysninger til offentlige myndigheters bruk i egen virksomhet. Bevillingsmyndigheten fikk dermed tilgang til relevante opplysninger fra Folkeregisteret i saker de hadde til behandling. Adgangen til utlevering av folkeregisteropplysninger til offentlige myndigheters bruk ble endret ved ikrafttredelsen av ny lov om folkeregistrering av 9. desember 2016 nr. 88 (folkeregisterloven). Før endringen kunne enkelte taushetsbelagte opplysninger utleveres til offentlig myndighet med begrunnet behov, mens andre taushetsbelagte opplysninger bare kunne utleveres til offentlig myndighet med hjemmel i lov, jf. tidligere folkeregisterforskrift § 9-3 nr. 1. Denne hjemmelen innebar at bevillingsmyndigheten blant annet kunne undersøke om det var forhold ved bevillingshaverens nærstående som hadde betydning for vurderingene av saker de hadde til behandling, selv om opplysninger om f.eks. ektefelle var underlagt taushetsplikt.

I ny folkeregisterlov av 2016 skiller det tydeligere mellom utlevering av taushetsbelagte opp-

lysninger og utlevering av opplysninger som ikke er underlagt taushetsplikt enn tidligere. Dette er redegjort for i kapittel 16 og 18 i Prop. 164 L (2015–2016) Lov om folkeregistrering. Etter folkeregisterloven § 10-1 første ledd kan offentlige myndigheter og virksomheter få utlevert ikke-taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret, mens utlevering av taushetsbelagte opplysninger krever hjemmel i særlov, jf. folkeregisterloven § 10-2 første ledd. Adgangen til å utlevere visse taushetsbelagte opplysninger ved begrunnet behov er ikke videreført i selve folkeregisterloven.

Endringene som kom med ny folkeregisterlov medfører at det nå kreves særskilt hjemmel i særlov for å innhente taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret, som tidligere kunne utleveres ved begrunnet behov. I dag er det ikke en slik hjemmel i alkoholloven. Dette innebærer at bevillingsmyndigheten ikke lenger kan innhente nødvendige taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret når den skal behandle saker etter alkoholloven.

7.2 Høringsforslaget

Helse- og omsorgsdepartementet foreslo i høringsnotatet lovhjemmel i alkoholloven som tydeliggjør at bevillingsmyndighetene skal ha tilgang til taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret. Det ble presisert at dette er en videreføring av tidligere rettstilstand, i og med at bevillingsmyndigheten hadde tilgang til disse opplysningene i henhold til tidligere folkeregisterlov med tilhørende forskrift. Det ble vist til at det med forslaget fastslås at myndighetene fortsatt kan innhente taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter alkoholloven.

7.3 Høringsinstansenes syn

Ti høringsinstanser har uttalt seg om forslaget. Av disse har ni uttalt at de støtter endringsforslaget, de fleste uten nærmere merknader.

Skatteetaten stiller spørsmål ved manglende begrunnelse for endringsforslaget, og skriver at det derfor er vanskelig å ta stilling til forslaget:

«Slik høringsnotatet er utformet, fremgår ingen konkret vurdering av hvilke taushetsbelagte opplysninger som er nødvendige, og eventuelt hvorfor. Med andre ord begrunnelsen for den foreslåtte bestemmelsen § 1-4 d. I mangel av en slik vurdering er det vanskelig å ta stilling til om forslaget er en videreføring av tidligere rett, herunder om det vil innebære personvernmessige konsekvenser av betydning ...»

Videre anbefaler *Skatteetaten* at:

«... før en eventuell ny bestemmelse vedtas, bør det foretas en konkret vurdering av hvilke taushetsbelagte opplysninger som er nødvendige, og eventuelt hvorfor. Dette innebærer også at det kan være behov for en vurdering av om forslaget innebærer personvernmessige konsekvenser.»

Bærum kommune og *Oslo kommune* knytter behovet for hjemmelen til alkoholloven § 1-7b om krav til vandel. *Oslo kommune* understreker betydningen av å ha tilgang til relevante opplysninger for å behandle saker etter alkoholloven. Kommunen skriver blant annet:

«Oslo kommune benytter vandelskravet i alkoholloven § 1-7b aktivt for å bidra til å bekjempe økonomisk kriminalitet. I henhold til alkoholloven § 1-7b tredje avsnitt, kan kommunen i vurderingen av om en person har vesentlig innflytelse på virksomheten, også ta hensyn til personens nærstående sin innflytelse på virksomheten. Dette gjelder bl.a. ektefelle eller slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje.

[...]

Disse opplysningene er av stor viktighet og benyttes i mange tilfeller som en viktig kilde for å avdekke stråmenn. Eksempelvis er det i noen tilfeller hvor det varsles om inndragning av bevillingen, blir det inngått avtale om virksomhetsoverdragelse slik at ny eier kan fortsette på tidligere eiers bevilling. Opplysninger om familietilknytninger benyttes da for å se om ny eier har noen familiære tilknytninger til tidligere driver. Folkeregisteret er den eneste kilden som kan gi oss pålitelige opplysninger om disse tilknytningene. I kommunens arbeid for å

sikre en seriøs bransje og for å være best mulig i stand til å hindre økonomisk kriminalitet er disse opplysningene fra Folkeregisteret svært viktige. Videre benyttes opplysninger om bostedskommune og historikken knyttet til bosted

I søknadsskjema hentes bostedshistorikk automatisk fra Folkeregisteret. Ut fra de opplysningene som der blir gitt kan saksbehandler innhente opplysninger fra korrekt skatteopprekker. Opplysninger om eventuell innvandring og fra hvilket land vedkommende er innvandret, er ikke tilgjengelig. Opplysninger om innvandring benyttes som grunnlag for å innhente vandelsattester fra utlandet, dersom vedkommende i løpet av de siste fire år er innvandret fra et land i Schengenområdet.»

I uttalelsen sin stiller *Skatteetaten* spørsmål ved om det av regeltekniske hensyn er naturlig å lovfeste innhenting av taushetsbelagte opplysninger i alkoholloven § 1-15, i stedet for i ny § 1-4d slik det var foreslått i høringsnotatet. *Helsedirektoratet* foreslår også en slik løsning.

7.4 Departementets vurdering

For at bevillingsmyndighetene skal kunne utføre oppgavene de er pålagt etter alkoholloven er det nødvendig å innhente enkelte opplysninger fra Folkeregisteret. Bevillingsmyndigheten har primært behov for ikke-taushetspliktige opplysninger, for eksempel om en søkers fulle navn, bosted og fødselsnummer. I noen saker trenger bevillingsmyndigheten imidlertid både taushetspliktige og ikke-taushetspliktige opplysninger for å utføre oppgavene. På grunn av endringene i lov om Folkeregisteret er det behov for en særskilt hjemmel i alkoholloven om innhenting av taushetsbelagte opplysninger fra registeret.

I høringen påpekte *Skatteetaten* at det bør foretas en konkret vurdering av hvilke taushetsbelagte opplysninger som er nødvendige, og eventuelt hvorfor. Hvilke opplysninger som er nødvendige må ses i sammenheng med hvilken type sak som behandles og hva som er nødvendig informasjon for en forsvarlig behandling av den konkrete saken. Dette vil gå fram av hjemmelen i alkoholloven som er utgangspunktet for saken og vilkårene den oppstiller. Den foreslåtte nye hjemmelen om tilgang til opplysninger fra Folkeregisteret må derfor ses i sammenheng med hjemmelen for den aktuelle saken som behandles, vilkårene som oppstilles for vurderingen av saken og de kon-

krete forholdene i den aktuelle saken. Eksempelvis kan det være nødvendig å innhente opplysninger om bevillingshaverens nære slektninger og ektefelle ved vurdering av vandelskravet i alkoholloven § 1-7b. Departementet mener at disse vurderingene i tilstrekkelig grad angir hva som er nødvendige opplysninger. Departementet vurderer dermed at det er tilstrekkelig å innføre en generell hjemmel der det står at opplysningene må være nødvendige for å utføre oppgavene etter alkoholloven.

Departementet viser for øvrig til høringsuttalelsen fra *Oslo kommune*. Kommunen gir en god beskrivelse av behovet for tilgang til taushetsbelagte opplysninger, hvilke type opplysninger det gjelder og hvorfor de er nødvendige for behandlingen av alkoholsaker.

Når bevillingsmyndigheten skal behandle en sak om salg, skjenking eller tilvirkning av alkoholholdig drikk, har søkeren og/eller bevillingshaveren en forventning om at saken blir behandlet i tråd med alkoholloven. På bakgrunn av kravene i alkoholloven kan den som selv er part i saken derfor forvente at bevillingsmyndigheten innhenter og behandler personopplysninger som er relevant for behandlingen av den aktuelle saken. Vedkommende anses dermed å ha godtatt informasjonsbehandlingen i kraft av sin rolle i bevillingssaken. Dette gjelder både taushetsbelagte og ikke-taushetsbelagte opplysninger.

Andre personer som er tilknyttet søkeren og/eller bevillingshaveren har ikke samme forutsetning for å godta behandling av opplysninger som gjelder dem selv. Behovet for informasjon om nærstående og at denne informasjonen er en del av vurderingsgrunnlaget, går tydelig fram av alkoholloven § 1-7b. Tilgangen til informasjonen er nødvendig for at bevillingsmyndigheten kan drive kontroll med at alkohollovens regler og formål blir overholdt. Den er viktig for å føre kontroll med at en som driver virksomhet med salg, skjenking eller tilvirkning av alkoholholdig drikk ikke unngår vandelskravet ved å registrere bedriften på en nærstående, for eksempel foreldre. Selv om tilgangen får personvernmessige konsekvenser for andre enn den som er direkte tilknyttet saken med bevillingsmyndigheten, vurderer departe-

mentet at denne tilgangen er nødvendig for at bevillingsmyndigheten skal kunne utføre de oppgaver og kontroll som den er pålagt etter alkoholloven, av hensyn til de allmenne interesser som alkoholloven skal ivareta.

Forslaget om hjemmel i alkoholloven for innhenting av opplysninger og folkeregisterloven § 10-2 vil sammen gi tydelig og klar hjemmel for tilgangen til slike opplysninger fra Folkeregisteret.

Etter departementets vurdering er den foreslåtte endringen i tråd med tidligere hjemmel i folkeregisterloven av 1970, med tilhørende forskrift. Taushetsbelagte opplysninger som er nødvendige ved behandlingen av saker etter alkoholloven var tidligere tilgjengelig for bevillingsmyndigheten etter tidligere folkeregisterforskrift § 9-3 nr. 1. Forslaget innebærer dermed en videreføring av tidligere rettstilstand. Etter departementets vurdering vil forslaget derfor ikke innebære endring i personvernmessige konsekvenser. Departementet vil for øvrig understreke at opplysningene må innhentes, behandles og lagres i henhold til reglene om behandling av personopplysninger. Videre gjelder forvaltningslovens regler om taushetsplikt for bevillingsmyndigheten og de opplysningene som den innhenter.

Departementet er enig med de høringsinstansene som har påpekt at det av regeltekniske hensyn er hensiktsmessig å samle bevillingsmyndighetens tilgang til taushetsbelagte opplysninger fra ulike offentlige myndigheter i samme bestemmelse i loven. For saker om salgs- og skjenkebevillinger er tilgangen regulert i § 1-15, mens i saker om statlig tilvirkningsbevilling er tilgangen regulert i alkoholloven § 6-5. På bakgrunn av endringer i folkeregisterlovgivningen, foreslår departementet derfor å innta en særskilt hjemmel i alkoholloven § 1-15 første ledd, om adgang til å innhente taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret ved salgs- og skjenkebevillingssaker. Departementet foreslår tilsvarende endring i alkoholloven § 6-5, for innhenting av taushetsbelagte opplysninger ved behandling av tilvirkningssaker. Dette forslaget er en lovteknisk endring fra det som ble foreslått i høringsnotatet, men innholdet i forslaget er det samme som framgår av høringsnotatet.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

8.1 Endringer i Vinmonopolets åpningstid

Lovendringen i seg selv får ikke vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser. Konsekvensene vil avhenge av i hvilken grad de nye rammene faktisk utnyttes av Vinmonopolet. Endringene i rammene for Vinmonopolets åpningstid vil ikke automatisk føre til at utsalgene holder åpent lenger på lørdager. Ved vurderingen av om Vinmonopolet skal justere sine åpningstider slik forslaget legger til rette for, må Vinmonopolet ta i betraktning personalpolitiske og bedriftsøkonomiske hensyn, i tillegg til det overordnede alkoholpolitiske samfunnsopdraget.

I de utsalgene Vinmonopolet justerer åpningstidene i henhold til forslaget, vil forbrukerne få mulighet til å starte lørdagshandelen senere. Forslaget innebærer dermed en økt frihet for forbrukerne. Imidlertid vil Vinmonopolets ansatte måtte jobbe en time senere på lørdager i disse butikkene. Forslaget vil dermed påvirke de ansattes arbeidstider og lønn i de utsalgene hvor åpningstiden blir justert i henhold til lovforslaget.

Justering i åpningstid fra kl. 15.00 til 16.00 vil medføre økte lønnskostnader. Vinmonopolets kostnader knyttet til utnyttelse av justeringer i åpningstiden vil avhenge av den til enhver tid gjeldende tariffavtale. Departementet forutsetter at Vinmonopolet følger gjeldende regler om arbeidsforhold og tariffavtale ved endringer i butikkens åpningstider.

Det er usikkert hvilke konsekvenser forslaget vil få for inntektene til Vinmonopolet. Vinmonopolet har uttalt at handelen øker opp mot stengt tid på lørdager. En forskyvning i åpningstiden kan dermed antas å gi noe økte inntekter. Det er likevel vanskelig å forutse hvilke endringer salgstid til klokken 16.00 på lørdager vil føre til når det gjelder kundenes handlemønster. Dette kan også variere mellom de ulike utsalgene, bl.a. basert på deres beliggenhet og vareutvalg. Det er usikkert hvorvidt en forskyvning av åpningstiden på lørdag ettermiddag vil øke salget eller salgsinntektene i det enkelte utvalg. Formålet med å forskyve rammen for salgstiden på lørdager er uansett ikke økt

salg og økte inntekter, men bedre tilpasning til nytt handlemønster av hensyn til forbrukerne og for å sikre legitimitet for og oppslutning om vinmonopolordningen.

Det anses som lite sannsynlig at eventuelt økte salgsinntekter i timen mellom klokken 15.00 og 16.00 alene vil dekke de ekstra kostnadene knyttet til lønn mv. Avhengig av hvordan åpningstidene faktisk justeres av Vinmonopolet, viser dette at en forskyvning av åpningstiden vil kunne påvirke Vinmonopolets overskudd og dermed statens overskuddsandel. Det er imidlertid ikke mulig å foreta et anslag av hvordan forskyvningen i åpningstid vil påvirke statens overskuddsandel.

Videre er det ikke mulig å forutse hvilken betydning en endring i åpningstiden vil få for alkoholforbruket. Etter høringsuttalelsene og Folkehelseinstituttets vurderinger antar departementet at forslaget ikke vil få stor betydning for alkoholforbruket og at det vil ha marginal effekt for folkehelsen. Departementet mener likevel at det må følges nøye med på hvilken effekt en salgstid til klokken 16.00 på lørdager får for alkoholsalget og alkoholkonsumet i Norge. Departementet vil be Folkehelseinstituttet vurdere hvordan dette kan gjennomføres.

Når det gjelder utlevering av privatimportert alkoholholdig drikk, antar departementet at det ikke vil få store konsekvenser, da Posten og andre speditører kun må endre praksis for sine tider for utlevering av alkoholholdig drikk. Forslaget innebærer at transportfirmaene må endre sine utkjøringstidspunkter og at Posten må endre sine utleveringstider for alkohol ved utkjøring av post og ved utlevering i Post i butikk.

8.2 Salg og skjenking i samme lokale

Lovendringen vil etter departementets vurdering ikke innebære vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Forslaget kan innebære noe økt arbeid for kommunen som bevillingsmyndighet, da kommunen vil måtte ta stilling til slike bevillingsøknader og blant annet vurdere om vilkårene knyttet til

lokalets størrelse er oppfylt. Omfanget antas imidlertid å bli beskjedent, og oppgavene vil finansieres av bevillingsgebyrene. Merknader til eventuelle nye bestemmelser vil inntas i Helsedirektoratets veiledningsmateriell til alkoholloven og forskriften. Flere høringsinstanser har pekt på at det vil være behov for et godt praktisk veiledningsmateriell i tillegg. Departementet vil vurdere å få utarbeidet en veileder som kan lette kommunenes arbeid. En slik veileder vil medføre arbeid for Helsedirektoratet som vil være rett instans for et slikt oppdrag. For tilvirkere, som for eksempel mikrobryggere, vil forslaget innebære en forenkling.

8.3 Opplysninger fra Folkeregisteret

Ettersom forslaget knyttet til opplysninger fra Folkeregisteret er en videreføring av gjeldende

rett, kan ikke departementet se at lovendringen vil ha økonomiske eller administrative konsekvenser.

Offentlige myndigheter med hjemmel kan få tilgang til opplysninger fra Folkeregisteret gjennom registerets tilgangspakker. Eksisterende tilgangspakker er dekkende for bevillingsmyndighetens behov. Det er derfor ikke nødvendig å utarbeide egne tilgangspakker for behandling av saker etter alkoholloven. Departementet forutsetter at både statlig og kommunal bevillingsmyndighet kan benytte eksisterende tekniske tilganger for utlevering av taushetsbelagt informasjon fra Folkeregisteret. Alternativt kan bevillingsmyndigheten/saksbehandler søke om tilgang på eget søknadsskjema. Dette vil ikke medføre kostnader. Regler om hvordan opplysningene innhentes, behandles og lagres anses å være tilstrekkelig dekket i annen lovgivning.

9 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til § 1-7f

I annet ledd er det inkludert en henvisning til § 3-1c første ledd annet punktum, for å synliggjøre at mulighet for samlokalisert skjenking og salg av drikk i gruppe 2 etter utvidet bevilling, bare kan gis dersom vilkårene i annet ledd er oppfylt. Overskriften til bestemmelsen er endret tilsvarende.

Se også kapittel 6.

Til ny § 1-7g

Hovedregelen om at salgsbevilling og skjenkebevilling ikke kan gis for samme lokale er, i forbindelse med innføring av et unntak for regelen, av pedagogiske årsaker, samlet og flyttet til ny § 1-7g fra §§ 3-1 annet ledd siste punktum og 4-1 første ledd første punktum.

I tillegg til at det går fram av bestemmelsen at hovedregelen er at salgsbevilling og skjenkebevilling ikke kan gis for samme lokale, vises det til at det følger et unntak av § 3-1c.

Se også kapittel 6.

Til § 1-15 første ledd

Første ledd *nytt annet punktum* innebærer at bevillingsmyndigheten, ved saker som gjelder salgs- og skjenkebevilling, gis hjemmel til å innhente taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret. Forutsetningen er at opplysningene er nødvendige for saksbehandlingen. Hjemmelen innebærer en adgang for bevillingsmyndigheten til å innhente opplysningene. Den må samtidig forstås som en plikt for Folkeregisteret til å gi opplysningene når de er nødvendige i behandlingen av salgs- og skjenkesaker.

Hvilke taushetsbelagte opplysninger som er nødvendige for saksbehandlingen vil kunne variere fra sak til sak. Lovhjemmelen for behandlingen av saken vil være veiledende for hvilke opplysninger som er nødvendige. Eksempelvis kan det være nødvendig å få kontaktopplysninger for dødsbo dersom bevillingshaver dør og virksomheten fortsetter, jf. alkoholloven § 1-10 annet ledd. Videre vil opplysninger om søkerens foreldre,

ektefelle/registrert partner og barn være relevant ved søknad om ny bevilling etter overdragelse av virksomhet, jf. alkoholloven § 1-10 første ledd. I henhold til krav til vandel etter alkoholloven § 1-7b kan det videre være nødvendig å innhente opplysninger om bevillingshaverens nære slektninger og ektefelle. For slike spørsmål vil også opplysninger om utenlandsk identifikasjonsnummer kunne være nødvendig, slik at bevillingsmyndigheten kan innhente vandelsattest fra relevante land.

Saker etter alkoholloven er ulike i sammensetning og i hvilke problemstillinger som oppstår. Det er derfor ikke hensiktsmessig å lage en fullstendig liste over hvilke type opplysninger som er nødvendige for å behandle saker etter alkoholloven. Eksempelene som er nevnt over må derfor ikke tolkes uttømmende. Hvilke opplysninger som er nødvendige må ses i sammenheng med sakens karakter og sammensetning, i tillegg til aktuell lovhjemmel for behandling av saken.

Se også kapittel 7.

Til § 2-5 første ledd

Bestemmelsen angir hvilke tidspunkt på dagen det kan utleveres alkoholholdig drikk ved privatimport av alkoholholdig drikk. Bestemmelsen er endret slik at det ikke er adgang til å utlevere privatimportert alkoholholdig drikk før klokken 10.00 på lørdager og dager før helligdager (unntatt Kristi Himmelfartsdag), og slik at det kan utleveres privatimportert alkoholholdig drikk fram til klokken 16.00 disse dagene. Disse tidspunktene samsvarer med rammene for Vinmonopolet salgstider på disse dagene, jf. alkoholloven § 3-4.

Se også kapittel 5.

Til § 3-1 første og annet ledd

Første og annet ledd er endret slik at det går fram at salgsbevilling gitt til samme lokale som skjenkebevilling også kan gi grunnlag for rett til salg av alkoholholdig drikk.

Hovedregelen om at skjenkebevilling og salgsbevilling ikke kan gis til samme lokale, er

tatt ut av § 3-1 annet ledd siste punktum og flyttet til ny § 1-7g.

Se også kapittel 6.

Til ny § 3-1c

Bestemmelsen innebærer et begrenset unntak fra hovedregelen om at salg og skjenking ikke kan skje i samme lokale, jf. ny § 1-7g.

Første ledd bokstav a til c stiller opp kumulative vilkår som må være oppfylt for at unntaket skal kunne anvendes. Det understrekes at vilkårene er inngangsvilkår, altså at de må være oppfylt for at unntaksordningen skal være aktuell. Imidlertid vil oppfyllelse av vilkårene ikke gi rettskrav på salgs- og skjenkebevilling for samme lokale, jf. forholdet til det lokale selvstyret. Det vises til alkohollovens bestemmelser om kommunens skjønnsfrihet til å vurdere om en kommunal bevilling skal gis, jf. § 1-7a. Se nærmere om dette i kapittel 6.10.

Bokstav a stiller opp vilkår om at aktøren må ha rett til å tilvirke alkoholholdig drikk. De ulike grunnlagene for rett til tilvirkning går fram av alkoholloven § 6-1. Se nærmere om dette vilkåret i kapittel 6.7.

Bokstav b stiller opp et krav om tilknytning mellom tilvirkningslokalet og salgs- og skjenke-lokalet. Begrepet «ved tilvirkningsstedet» skal forstås på samme måte som i Ot.prp. nr. 42 (2001–2002), Prop. 48 L (2010–2011) og Prop. 116 L (2015–2016): «Tilvirkning etter den foreslåtte ordningen kan derfor bare skje i tilvirkningslokaler som ligger i samme lokaler som, eller i naturlig forbindelse med, skjenkestedet. Det typiske eksempel på slik naturlig forbindelse er kjeller eller eget bryggerhus på en gård.»

Typiske eksempler etter den her foreslåtte ordningen vil være der et produksjonslokale med tilvirkningsbevilling opptar deler av et industribygg, og det opprettes et lokale for salg og skjenking i et rom ved siden av der tilvirkningen foregår. Et annet eksempel kan være der et mindre bryggeri holder til i kjelleren eller bakgården på en bygård, og man kan se for seg at salg og skjenking kan skje fra bygårdens første etasje.

Nøkkelordet for kommunens vurdering av om vilkåret om at lokalet skal være ved tilvirkningsstedet er oppfylt, er begrepet «naturlig forbindelse».

Departementet vil understreke at kravet om tilknytning til en tilvirkningsbevilling, innebærer at det må være samme bevillingshaver for både tilvirkning, salg og skjenking.

Se nærmere om vilkåret i bokstav b i kapittel 6.4.

Bokstav c stiller opp vilkår om at bevillingen skal gjelde for et mindre lokale hvor det ikke er praktisk gjennomførbart med separate lokaler for salg og skjenking

Begrepet «mindre lokale», skal tolkes strengt. Selv om det ikke legges til grunn noen konkret kvadratmeterbegrensning, vil dette begrepet sette en klar begrensning på størrelsen.

Vilkåret om at «det ikke er praktisk gjennomførbart med separate lokaler for salg og skjenking» innebærer at det i tillegg til en vurdering av om lokalet er lite, må foretas en konkret vurdering av om det ville være mulig å gi to bevillinger for ulike deler av det aktuelle lokalet, en for salg og en for skjenking. Med praktisk gjennomførbart menes både at det skal være håndterbart for bevillingshaver, og at det skal være håndterbart og kontrollerbart for kommunen som tilsynsmyndighet.

Se nærmere om vilkårene i bokstav c i kapittel 6.5.

Dersom vilkårene er oppfylt, kan det gis kommunal salgsbevilling avgrenset til å gjelde salg av egenprodusert drikk og kommunal skjenkebevilling for samme lokale. Se nærmere om dette i kapittel 6.6 og 6.7. De aktuelle bevillingene kan være alminnelige, gitt for en bestemt del av året eller en enkelt anledning eller ambulerende. Dette følger ikke direkte av § 3-1c, men av lovens alminnelige system. Se nærmere om dette i kapittel 6.7.

Bestemmelsen innebærer ingen endringer i hvilke grupper alkoholholdig drikk som kan selges i henhold til kommunal salgsbevilling. Det innebærer at salgsbevillingen kan innebære rett til salg av drikk i gruppe 1, samt, dersom vilkårene i § 1-7f annet ledd er oppfylt, enkelte drikker i gruppe 2. Se nærmere om dette i kapittel 6.6.

I siste ledd er det gitt en forskriftshjemmel, slik at det kan gis nærmere bestemmelser om hvilke krav lokalet må oppfylle for at skal kunne gis både salgsbevilling og skjenkebevilling. For eksempel vil det kunne fastsettes et konkret arealkrav, dersom det viser seg å være behov for det, jf. drøfting i kapittel 6.5. For å sikre at solgt og skjenket drikk holdes adskilt, kan det videre fastsettes krav til forsegling eller lignende. Se nærmere om dette i kapittel 6.8.

Til § 3-4 første ledd

Bestemmelsen angir tillatte åpningstider ved AS Vinmonopolet sine utsalg. Bestemmelsen er endret slik at AS Vinmonopolet kan ha åpent mellom klokken 10.00 og 16.00 på lørdager og dager

før helligdager (unntatt Kristi Himmelfartsdag), mot tidligere klokken 08.30 til klokken 15.00.

Se også kapittel 5.

Til § 3-4a

§ 3-4a gir innehaver av utvidet salgsbevilling etter § 3-1b mulighet til å selge alkoholholdig drikk som bevillingen gjelder for (gruppe 1 og eventuelt enkelte produkter i gruppe 2) innenfor bestemmelsens normaltid/maksimaltid. Bestemmelsens normal- og maksimaltider tilsvarer § 3-7 om tidsinnskrenkninger for alminnelig kommunal salgsbevilling for gruppe 1.

Endringen i bestemmelsen innebærer en presisering av at de samme normal- og maksimaltider vil gjelde også for salgsbevilling gitt for samme lokale som skjenkebevilling, jf. den nye ordningen i § 3-1c.

Se også kapittel 6.

Til § 4-1:

Bestemmelsen er endret slik at hovedregelen om at skjenkebevilling og salgsbevilling ikke kan gis

til samme lokale, er tatt ut av § 4-1 og flyttet til ny § 1-7g.

Se også kapittel 6.

Til § 6-5:

Nytt annet punktum innebærer at bevillingsmyndigheten, ved saker som gjelder tilvirkningsbevilling, gis hjemmel til å innhente taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret. Dette er en tilsvarende bestemmelse som i § 1-15 første ledd nytt annet punktum og merknadene til § 1-15 foran gjelder tilsvarende for denne bestemmelsen.

Se også kapittel 7.

Helse- og omsorgsdepartementet

t i l r a r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i alkoholloven (justering av Vinmonopolets åpningstider mv.).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i alkoholloven (justering av Vinmonopolets åpningstider mv.) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i alkoholloven (justering av Vinmonopolets åpningstider mv.)

I

I lov 2. juni 1989 nr. 27 om omsetning av alkoholholdig drikk m.v. gjøres følgende endringer:

§ 1-7f skal lyde:

§ 1-7f *Krav ved bevilling etter § 3-1b og § 3-1c første ledd annet punktum*

Bevilling etter § 3-1b kan bare gis hvis tilvirkningen skal skje ved salgsstedet, og tilvirkningen og salget vil utgjøre en del av stedets helhetlige karakter og salgstilbud.

Bevilling etter § 3-1b første ledd annet punktum og annet ledd og *bevilling etter § 3-1c første ledd annet punktum* for alkoholholdig drikk gruppe 2 kan bare gis for inntil 15 000 liter per år og på følgende vilkår:

1. Den alkoholholdige drikken må være omfattet av produktlisten i kommentar til posisjon 22.06 i Tolltariffen og kan ikke være tilsatt brennevin eller blandet med alkoholholdige produkter utenfor produktlisten i kommentar til posisjon 22.06 i Tolltariffen.
2. Minst en tredjedel av innsatsvarer som gir produktet dets karakter, må være egenprodusert.

Ny § 1-7g skal lyde:

§ 1-7g *Salg og skjenking i samme lokale*

Det kan ikke gis bevilling til salg og skjenking for samme lokale med mindre vilkårene i § 3-1c er oppfylt.

§ 1-15 første ledd skal lyde:

Politiet og skatte- og avgiftsmyndighetene plikter uten hinder av taushetsplikt å gi de opplysninger som er nødvendige for behandlingen av salgs- og skjenkebevillinger. *Bevillingsmyndigheten kan uten hinder av taushetsplikten innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å behandle slike saker.*

§ 2-5 første ledd skal lyde:

Utlevering av alkoholholdig drikk ved privat innførsel kan skje fra kl. 08.30 til kl. 18.00. På dagen før søn- og helligdager *kan utleveringen skje*

fra kl. 10.00 til kl. 16.00. Dette gjelder ikke dagen før Kristi Himmelfartsdag.

§ 3-1 første og annet ledd skal lyde:

Salg av alkoholholdig drikk gruppe 2 og 3 kan bare foretas av AS Vinmonopolet på grunnlag av kommunal bevilling, tillatelse som nevnt i § 3-1a eller *bevilling* etter § 3-1b eller § 3-1c.

Salg av alkoholholdig drikk gruppe 1 kan bare foretas på grunnlag av kommunal bevilling, tillatelse som nevnt i § 3-1a eller *bevilling* etter § 3-1b eller § 3-1c. Det gjelder også der salget skal drives av et selskap som helt eller delvis eies av kommunen. Bevillingen gjelder for et bestemt lokale og en bestemt type *virksomhet*.

Ny § 3-1c skal lyde:

§ 3-1c *Salgsbevilling for samme lokale som er gitt skjenkebevilling*

Det kan gis kommunal salgsbevilling for egenprodusert alkoholholdig drikk gruppe 1 for samme lokale som er gitt skjenkebevilling dersom

- a) bevillingshaver har rett til tilvirkning,
- b) bevillingen skal utøves ved bevillingshavers tilvirkningssted, og
- c) bevillingen skal gjelde for et mindre lokale hvor det ikke er praktisk gjennomførbart med separate lokaler for salg og skjenking.

Dersom kravene i § 1-7f annet ledd er oppfylt, kan bevillingen omfatte salg av egenprodusert alkoholholdig drikk gruppe 2.

Departementet kan gi forskrifter om innholdet i kravene i første ledd bokstav b og c, og om andre krav for å sikre at solgt og skjenket drikk holdes adskilt.

§ 3-4 første ledd skal lyde:

Salg fra AS Vinmonopolets utsalg kan skje fra kl. 08.30 til kl. 18.00. På dagen før søn- og helligdager *kan salg skje fra kl. 10.00 til kl. 16.00.* Dette gjelder ikke dagen før Kristi Himmelfartsdag. Åpningstiden for AS Vinmonopolets utsalg kan likevel ikke være lengre enn fastsatt salgstid for annen alkoholholdig drikk i kommunen.

§ 3-4a skal lyde:

§ 3-4a *Tidsinnskrenkninger for salg av alkoholholdig drikk etter §§ 3-1b og 3-1c*

Salg av alkoholholdig drikk etter §§ 3-1b og 3-1c kan skje fra kl. 08.00 til kl. 18.00.

Kommunestyret kan generelt eller for kommunen eller for det enkelte salgssted innskrenke eller utvide tiden for salg i forhold til det som følger av første ledd. Salg av drikk som nevnt i første ledd er likevel forbudt etter kl. 20.00 på hverdager, og etter kl. 18.00 på dager før søn- og helligdager unntatt dagen før Kristi Himmelfartsdag. Det kan bestemmes at salg ikke skal finne sted til bestemte tider på dagen eller på bestemte ukedager.

Salg av alkoholholdig drikk som nevnt i første ledd skal ikke skje på søn- og helligdager, 1. og 17. mai.

§ 4-1 første ledd skal lyde:

Flere skjenkebevillinger til samme lokale kan bare gis til én bevillingshaver, med mindre det i bevillingene fastsettes skjenketider som ikke er overlappende, jf. § 4-4.

§ 6-5 skal lyde:

Politiet, avgiftsmyndighetene, skattemyndighetene, tollmyndighetene og Mattilsynet plikter uten hinder av taushetsplikt å gi de opplysninger som er nødvendige for behandlingen av saker etter dette kapittel. *Bevillingsmyndigheten kan uten hinder av taushetsplikten innhente opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å behandle saker etter dette kapitlet.*

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
